

Petri Lindstedt

EROON RISKEISTÄ, EI AVOIMUDESTA

Retoriikan analyysi EU:n kauppapolitiikan perusteluista

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Tammikuu 2025

TIIVISTELMÄ

Petri Lindstedt: Eroon riskeistä, ei avoimuudesta: Retoriikan analyysi EU:n kauppapolitiikan perusteluista
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma, kansainvälinen politiikka
Tammikuu 2025

Maailmanpoliittisten jännitteiden kiristyminen, kuten Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja Yhdysvaltojen ja Kiinan kauppasota, on lisännyt taloudellista epävarmuutta, heijastunut kansainväliseen kauppaan ja vaikuttanut EU:n kauppapolitiikkaan. Tämä tutkielma analysoi Euroopan unionin kauppapolitiikan retoristen perustelujen muutosta vapaakaupan aikakaudesta kohti protektionistisempaa painotusta. Aineistona ovat Euroopan unionin asiakirjat ja puheet, joihin kuuluvat vuoden 2003 turvallisuusstrategia, Ursula von der Leyenin vuonna 2023 pitämät Unionin tilaa ja EU:n Kiina-suhteita käsittelevät puheet, vuoden 2023 taloudellisen turvallisuuden strategia sekä vuoden 2024 sähköajoneuvojen tasoitustulliasetus. Tutkimusmenetelmänä on retoriikan analyysi, joka toteutetaan soveltamalla Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan uutta retoriikkaa. Menetelmän avulla tarkastellaan, miten argumentaatiotekniikat ja retoriset strategiat ovat muuttuneet ajan myötä. Analyysi perustuu liberaalin kansainvälisen poliittisen talouden (IPE) ja taloudellisen nationalismin geotalouden teoreettisiin näkökulmiin. Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten komissio perustelee siirtymistä vapaakaupasta kohti protektionistisia toimia ja miten se tasapainottelee retorisesti taloudellisen avoimuuden ja taloudellisen turvallisuuden välillä.

Analyysi osoittaa, että komissio perustelee siirtymistä vapaakaupasta kohti protektionistisia toimia useilla tavoilla. Se vetoaa turvallisuusuhkiin, tasapuolisiin toimintaedellytyksiin ja oikeudenmukaisuuteen (pathos), korostaa auktoriteettiaan (ethos) ja käyttää sekä kvasiloogisia argumentteja että todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja, kuten analogioita, esimerkkejä ja havainnollistuksia. Näiden avulla komissio oikeuttaa taloudellisen nationalismiin toimet taloudellisella turvallisuudella. Lisäksi komissio tasapainottelee retorisesti taloudellisen turvallisuuden ja taloudellisen avoimuuden välillä. Se perustelee avoimuuden säilyttämistä liberaalin IPE:n asiaperusteluihin (logos), kun taas taloudellista turvallisuutta vahvistavat toimet oikeutetaan tunneperusteluihin (pathos). Molemmista vedotaan kuitenkin eri argumentaation esisopimuksiin: avoimuus nojaa todellisuutta koskeviin faktoihin, totuuksiin ja otaksumiin, kun taas turvallisuus perustuu asioiden toivottavaa tilaa koskeviin arvoihin, arvohierarkioihin ja lokuksiin. Näin molemmat elementit pyritään esittämään toisiaan täydentävinä, vaikka ne ovatkin osittain ristiriitaisia. Käytetyt argumentaation esisopimukset ja argumentaatiotekniikat muuttuvat, koska protektionistisia toimia on vaikea perustella taloudellisin perustein, kun taas niiden oikeuttaminen turvallisuusuhkiin vedoten onnistuu helpommin tunteisiin ja auktoriteettiin nojaavalla retoriikalla.

Avainsanat: geotalous, IPE, kansainvälinen poliittinen talous, liberalismi, protektionismi, retoriikka

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
- Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia:

Tekoälysovellusten nimet ja versiot: ChatGPT-4o, ChatGPT-4o mini.

Käyttötarkoitus: Olen käyttänyt tekoälysovelluksia tutkielman tekstin kielenhuoltoon.

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty: Tutkielman tekstin kieliasu on kokonaisuudessaan tarkastettu ChatGPT-4o, ChatGPT-4o mini -sovelluksilla.

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien osat, joissa on hyödynnetty tekoälyä, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

Sisällys

1. JOHDANTO	1
2. KAUPPAPOLITIIKAN MUUTOS	2
3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS	4
3.1. Liberaali kansainvälinen poliittinen talous ja taloudellinen nationalismi.....	4
3.2. EU:n kauppapolitiikan viimeaikainen tutkimuskirjallisuus.....	6
4. EU:N KAUPPAPOLITIIKAN ASIAKIRJAT, PUHEET JA RETORIIKAN ANALYYSI.....	8
4.1. Puhuja ja yleisö	9
4.2. Argumentaation lähtökohdat.....	10
4.3. Argumentaatiotekniikat.....	12
5. LIBERAALIN JÄRJESTYKSEN RETORIikka (2003)	14
6. NYKYHETKEN RETORIikka (2023–2024).....	18
6.1. Puhe EU:n ja Kiinan suhteista (30.3.2023).....	18
6.2. Taloudellisen turvallisuuden strategia (20.6.2023).....	21
6.3. Puhe unionin tilasta vuonna 2023 (13.9.2023)	25
6.4. Sähköajoneuvojen tasoitustulliasetus (29.10.2024).....	29
7. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	31
LÄHDELUETTELO.....	34

1. JOHDANTO

Maailmanpoliittinen tilanne on viime vuosina kiristynyt, ja geopoliittiset jännitteet ovat levinneet laajasti. Venäjän hyökkäys Ukrainaan, Yhdysvaltojen ja Kiinan välinen kauppasota sekä alueelliset jännitteet Lähi-idässä ja Aasiassa ovat kaikki lisänneet taloudellista epävarmuutta ja vaikuttaneet myös kansainväliseen kauppaan. Tässä tutkielmassa tarkastelen Euroopan unionin kauppapolitiikan muutosta, joka kytkeytyy tiiviisti kansainvälisen kaupan ja kauppapolitiikan tutkimukseen. Kansainvälinen kauppa ja kauppapolitiikka kuuluvat olennaisesti kansainvälisen poliittisen talouden (International Political Economy, IPE) sekä kansainvälisen taloustieteen (International Economics, IE) tutkimusalueisiin. IE tarkastelee kansainvälistä kauppaa, mutta keskittyy ensisijaisesti kaupan taloudellisiin vaikutuksiin. IPE puolestaan tarkastelee kauppaa laajemmasta poliittis-taloudellisesta näkökulmasta. Vaikka IE on olennainen perusta kansainvälisen talouden ymmärtämiselle, se ei yksin tarjoa kattavaa kokonaiskuvaa. Sen tarkastelusta puuttuu valtion rooli taloudellisissa suhteissa, samoin kuin sosiaaliset normit, instituutiot, historiallinen perintö, kulttuuri ja muut ulkoiset tekijät. Tästä syystä IPE:n analyyttisen viitekehyksen käyttö on perusteltua laajemman ja monipuolisemman ymmärryksen saavuttamiseksi. (Gilpin & Gilpin 2001, 61–65, 102.)

IPE jaetaan perinteisesti kolmeen analyyttiseen suuntaukseen: liberalismiin, taloudelliseen nationalismiin ja marxismiin (Gilpin & Gilpin 1987). Taloudellista nationalismia lähimpänä oleva nykyaikainen tutkimussuuntaus on geotalous, joka tarkastelee erityisesti valtioiden välistä kilpailua taloudellisista ja strategisista resursseista. Tämä suuntaus on tärkeä nykykontekstissa, jossa geopoliittiset jännitteet muokkaavat taloussuhteita. Yleisesti ottaen näkökulma, jolla kansainvälisen talouden luonnetta ja toimintaa tarkastellaan, sisältää sekä analyyttisen että normatiivisen elementin. Esimerkiksi liberalismi analysoi maailmanpolitiikkaa ja taloutta taloustieteen teorioiden ja oletusten pohjalta, mutta pitää sisällään myös normatiivisen sitoumuksen ja politiikkasuosituksen markkinatalouteen, vapaakauppaan ja kansainvälisen kaupankäynnin esteiden vähentämiseen. Taloudellinen nationalismi puolestaan tunnistaa analyysissään kansainvälisten suhteiden anarkkisen luonteen, valtion intressien ensisijaisuuden ja vallan merkityksen, mutta sitoutuu normatiivisesti oman valtion suhteellisen aseman parantamiseen ja pitää sen intressejä moraalisesti ensisijaisina. Poliittikkasuositusten tasolla tämä voi näkyä kaupansuojelutoimina ja teollisuuspolitiikkana. (Gilpin & Gilpin 2001, 13–14.) Analyyttinen suuntaus on näin ymmärrettävä sekä analyyttisenä työkaluna että normatiivisena käytänteenä, joka ohjaa valtioiden käyttäytymistä kansainvälisessä taloudessa. On tärkeää, että tutkimuksessa reflektoidaan ja

tunnistetaan omat analyttiset ja normatiiviset sitoumukset sekä niiden vaikutus työn lähestymistapaan. Tässä työssä hyödynnän analyttisesti sekä liberalismiin että taloudellisen nationalismiin näkökulmia, mutta normatiivisesti sitoumukseni on kuitenkin liberaali: pidän markkinataloutta, kansainvälisen kaupankäynnin esteiden vähentämistä sekä monenvälistä yhteistyötä keskeisinä periaatteina, jotka edistävät sekä globaalin vaurauden että vakauden lisääntymistä.

Koska EU:n kauppapolitiikka on perinteisesti edustanut liberaalin IPE:n normatiivisia käytänteitä ja sittemmin lähentynyt taloudellisen nationalismiin käytänteitä, analyysini perustuu näihin kahteen näkökulmaan. (ks. esim. De Ville & Orbie 2014; Siles-Brügge 2014; Schmitz & Seidl 2023; Lavery 2024; Rosén & Meunier 2023; Bauerle Danzman & Meunier 2023; Gehrke 2023.) Myös kauppapolitiikassa käytetty retoriikka ja politiikkatoimet liittyvät toisiinsa, sillä retoriikan avulla ei ainoastaan pyritä vaikuttamaan kuulijan toimintaan, vaan myös luomaan todellisuutta ja saavuttamaan hyväksyntää toimille, jotka vaikuttavat laajoihin väestöryhmiin sekä EU:ssa että maailmanlaajuisesti. Koska viimeaikainen kauppapolitiikan tutkimus on havainnut muutoksen EU:n kauppapolitiikassa (ks. esim. Garcia ym. 2023; Lavery 2024; Bauerle Danzman & Meunier 2023; Rosén & Meunier 2023; Gehrke 2023), analysoin, miten tämä muutos ilmenee EU:n kauppapolitiikan perustelujen retorisisissa valinnoissa liberaalin IPE:n ja taloudellisen nationalismiin näkökulmista. Marxilainen näkökulma jää tarkasteluni ulkopuolelle, sillä sitä ei esiinny EU:n kauppapolitiikan normatiivisissa käytänteissä eikä analysoimani aineiston retoriikassa.

Tutkielman tavoitteena on vastata seuraaviin kysymyksiin: 1) Miten komissio perustelee siirtymistä vapaakaupasta kohti protektionistisia toimia? 2) Miten komissio tasapainottelee retorisesti taloudellisen avoimuuden ja taloudellisen turvallisuuden välillä? Näihin kysymyksiin vastatakseni analysoin kauppapolitiikkaan liittyviä dokumentteja ja puheita retoriikan analyysin keinoin. Seuraavassa luvussa käsittelen lyhyesti EU:n kauppapolitiikan muutoksen konkreettisia piirteitä. Luvussa kolme esittelen tutkielman teoreettisen viitekehyksen. Metodien ja aineiston käsittelyyn palaan tarkemmin tutkielman neljännessä luvussa. Itse analyysi esitetään luvussa viisi ja kuusi, ja lopuksi luvussa seitsemän tarkastelen analyysin tuloksia sekä esittelen johtopäätökset.

2. KAUPPAPOLITIIKAN MUUTOS

Euroopan unioni on vuosikymmenten ajan tukenut vapaakauppaa ja edistänyt globaalia taloudellista integraatiota (De Ville & Orbie 2014; Siles-Brügge 2014; Schmitz & Seidl 2023). Vuoden 2003

turvallisuusstrategiassa kansainvälinen ympäristö kuvattiin yhä avoimemmaksi, ja vapaakaupan katsottiin vahvistavan taloudellista vakautta, edistävän globaalia hyvinvointia ja vähentävän köyhyyttä. Strategiassa korostettiin, että turvallisuusuhkien hallinnan ensisijaiseksi välineeksi tulisi nostaa monenväliseen yhteistyöhön perustuva kansainvälinen järjestelmä, jota tukemalla voitaisiin edistää vakaampaa ja turvallisempaa maailmanjärjestystä (Eurooppa-neuvosto 2003).

Vielä vuonna 2008 globaalien finanssikriisien yhteydessä Euroopan unioni painotti vapaiden markkinoiden tärkeyttä ja varoitti protektionismin vaaroista viitaten 1930-luvun laman kohtalokkaisiin seurauksiin (De Ville & Orbie 2014, 156). Maailmanpoliittisen tilanteen kiristymisen myötä unionin kauppapolitiikka on kuitenkin asteittain muuttunut. Vapaakaupan rinnalle on noussut tarve suojata sisämarkkinoita ulkoisilta uhkilta. Nämä kaksi teemaa yhdistyvät *avoimen strategisen riippumattomuuden* (open strategic autonomy, OSA) käsitteessä, joka tuli keskeiseksi osaksi vuonna 2021 julkaistua *kauppapolitiittisen strategian uudelleentarkastelua* (Euroopan komissio 2021).

Tarve taloudellisen turvallisuuden vahvistamiselle nousi entistä selvemmäksi unionin julkaistua *taloudellisen turvallisuuden strategian*, jossa taloudellisten riskien hallinta ja strategisten toimialojen suojele saivat aiempaa suuremman painoarvon (Euroopan komissio 2023). Vaikka strategia ei itsessään luonut uusia kauppapolitiittisia instrumentteja, se vahvisti kehitystä, jossa EU on yhä enemmän alkanut hyödyntää kauppapolitiikkaa strategisena työkaluna sisämarkkinoidensa suojaamiseksi. Tätä kehitystä ilmentää uusien instrumenttien käyttöönotto, joiden avulla pyritään vahvistamaan sisämarkkinoiden suojaa, turvaamaan strategisia toimialoja ja edistämään taloudellista turvallisuutta. Ulkomaisten investointien seulontamekanismi mahdollistaa turvallisuusriskejä aiheuttavien investointien arvioinnin ja torjumisen, ulkomaisten tukien valvontainstrumentti puuttuu kilpailua vääristäviin valtiontukiin, ja taloudelliseen pakottamiseen vastaava väline antaa unionille keinot vastata kaupan käyttöön poliittisena painostuskeinona. (Garcia-Duran ym. 2023.)

Viimeisimpänä esimerkkinä kauppapolitiittisesta linjanmuutoksesta on komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2024/2754, annettu 29 päivänä lokakuuta 2024, lopullisen tasoitustullin käyttöön ottamisesta Kiinan kansantasavallasta peräisin olevien uusien henkilökuljetukseen tarkoitettujen akkukäyttöisten sähköajoneuvojen tuonnissa (EUVL L 2754, 2024, jälj. Lopullinen akkusähköajoneuvojen tasoitustulliasetus). Asetus ilmentää linjan muutosta, sillä tasoitustulleja perustellaan siinä ensisijaisesti unionin sisäisen tuotannonalan suojaamisella, joka on tyypillisesti nähty taloudellista nationalismia edustavana toimena (ks. esim. Smith & Kankaanpää 2015; Ricardo ym. 1937; Davies 2011).

EU:n kauppapolitiikan kehitys osoittaa muutosta aiempaan vapaakauppaa ja monenvälistä yhteistyötä painottaneeseen linjaan. Vaikka EU edelleen kannattaa avoimia markkinoita, se on alkanut korostaa sisämarkkinoidensa suojaa, strategista autonomiaa ja taloudellista turvallisuutta. Tämä ilmenee uusina politiikkatoimina ja konkreettisina sääntelytoimina, kuten investointien valvontana, valtiontukien sääntelynä ja sisäisen tuotannonalan suojaamisena tasoitustulleilla. Viimeaikainen kauppapolitiikan tutkimus on myös tunnistanut tämän muutoksen ja osoittanut, kuinka EU on siirtynyt entistä strategisempaan ja turvallisuuspainotteisempaan kauppapolitiikkaan. (ks. esim. Garcia ym. 2023; Lavery 2024; Bauerle Danzman & Meunier 2023; Rosén & Meunier 2023; Gehrke 2023.)

3. TOORETTINEN VIITEKEHYS

Käsittelen tässä luvussa tutkielman teoreettisia lähtökohtia. Ensin esittelen yleisesti liberaalin kansainvälisen poliittisen talouden ja taloudellisen nationalismin ajatteluperinteitä sekä teoreettista kirjallisuutta. Tämän jälkeen teen katsauksen EU:n kauppapolitiikkaa koskevaan viimeaikaiseen liberaaliin ja geotaloudelliseen tutkimuskirjallisuuteen.

3.1. Liberaali kansainvälinen poliittinen talous ja taloudellinen nationalismi

Teoreettinen jako liberalismiin ja nationalismiin välillä ulottuu lähes 250 vuoden taakse, kun Adam Smith kritisoi merkantilistien protektionismia. Smith vastusti tuontirajoituksia ja korosti vapaan kaupan sekä markkinoiden hyötyjä. Hänen ajatteluaan jatkoi David Ricardo suhteellisen edun periaatteellaan, jonka mukaan maat hyötyvät kansainvälisestä kaupasta erikoistumalla niiden tuotteiden tuotantoon, joissa ne ovat suhteellisesti tehokkaampia, vaikka ne olisivat absoluuttisesti heikompia muilla aloilla (Smith & Kankaanpää 2015; Ricardo ym. 1937). Protektionismi, jota Smith ja Ricardo arvostelivat, tarkoittaa politiikkaa, jolla suojellaan kotimaista tuotantoa ulkomaiselta kilpailulta. Keskeisiä keinoja suojella kotimaisia tuotannonaloja ja työllisyyttä ovat kotimaiselle tuotannolle myönnettävät tukiaiset ja verohelpotukset sekä ulkomaiselle tuotannolle asetettavat tullit, kiintiöt ja sääntely (Davies 2011, 20.)

Liberalismin näkökulmassa on oleellista kansainvälisen talouden keskinäisriippuvuus, joka korostaa vapaakaupan ja avointen markkinoiden hyötyjä. Toisen maailmansodan jälkeinen kansainvälinen talousjärjestys yhdisti markkinoiden avoimuuden ja multilateralismin valtioiden mahdollisuuteen suojella sisäistä taloudellista vakautta valtion interventioiden avulla. Tämä niin sanottu *upotettu*

liberalismi (embedded liberalism) pohjautui keynesiläiseen ajatteluun (ks. esim. Keynes 1951), jossa korostettiin valtion roolia talouden vakauttajana samalla, kun kansainvälisen kaupan ja investointien esteitä vähennettiin. Bretton Woods -instituutiot, kuten Kansainvälinen valuuttarahasto (IMF), Maailmanpankki ja GATT (General Agreement on Tariffs and Trade), toimivat tämän järjestelmän tukipilareina. Ne edustivat sääntöpohjaista lähestymistapaa, joka mahdollisti valtioille liikkumavaraa kotimaisen taloudellisen vakauden ylläpitämiseksi ilman, että kansainvälinen avoimuus vaarantui. (Ruggie 1982.) Nye ja Keohane (1977) kehittivät keskinäisriippuvuuden teorian, joka painottaa valtioiden välistä yhteistyötä ja kansainvälisten instituutioiden merkitystä taloudellisen ja poliittisen vakauden edistämisessä. Heidän mukaansa keskinäisriippuvuus tuo valtioille taloudellisia ja poliittisia hyötyjä, samalla kun se vähentää sotilaallisten konfliktien riskiä luomalla kannustimia yhteistyölle.

Liberaalin kansainvälisen poliittisen talouden näkökulmasta protektionismiin vastaaminen protektionismilla ei ole taloudellisesti järkevää. Vaikka jokin valtio tukisi omia yrityksiään epäreilusti, vastatoimet, kuten tullit tai kaupan esteet, harvoin tuottavat toivottua hyötyä. Tämä johtuu siitä, että kotimaiset kuluttajat hyötyvät alhaisemmista hinnoista, ja vastatoimet eivät tehokkaasti poista ulkomaisia tukiaisia. Lisäksi ongelmana on määrittää tarkasti, mikä ylipäättään katsotaan valtioneuoksi. (Boudreaux 2011.) Tiedetään myös, että protektionistiset toimenpiteet voivat heikentää työllisyyttä ja supistaa taloutta joustavien valuuttakurssien järjestelmässä (Mundell 1961; Krugman 1982). Näistä syistä Kansainvälinen taloustiede (IE) kriittisimmälläänkin puolustaa vapaakaupan ja taloudellisen integraation keskeistä roolia globaalin hyvinvoinnin ja tehokkuuden edistämisessä (Krugman 1987). Näin ollen liberaalin näkemyksen mukaan vapaakauppa ja avoimuus ovat pitkällä aikavälillä kestävämpiä ja tehokkaampia ratkaisuja. Tämän linjan hyödyt näkyvät Euroopan unionin pitkässä sitoutumisessa liberaaliin kansainväliseen järjestykseen ja selittävät osaltaan sen pyrkimykset edistää vapaakauppaa ja globaaliin taloudellista integraatiota (Garcia-Duran ym. 2023, 165–166).

Protektionismi on keskeinen osa taloudellista nationalismia, joka toimii vastapainona liberalismin vapaille markkinoille ja painottaa valtion roolia taloudellisten ja strategisten intressien turvaajana. Friedrich List (2000 [1885]) korosti 1800-luvun lopussa, että kehittyvien valtioiden tulisi suojella omaa teollisuuttaan suojatullein ja valtion ohjaamin investoinnein, jotta ne voivat kilpailla kansainvälisesti. Robert Gilpin (2001, 14) tarkastelee tätä taloudellista nationalismia osana kansainvälisten suhteiden järjestelmää, jossa valtiot ovat keskeisiä toimijoita ja kansainväliset suhteet anarkkisia. Vaikka hän lähentyy valtiokeskeistä realismia analyttisesti, hän erottaa selvästi taloudellisen nationalismin analyysin ja oman normatiivisen sitoutumisensa vapaakauppaan. Nykymuotoonsa *geotaloutena*

nationalistinen IPE alkoi ottaa Edward Luttwakin (1990, 127) esittäessä käsitteen geotaloudesta, jonka mukaan perinteinen sotilaallinen voima on osittain korvattu taloudellisilla keinoilla, joita valtio käyttää saavuttaakseen strategisia etuja globaalissa valtapelissä. Farrellin ja Newmanin (2019) teoria *aseistetusta keskinäisriippuvuudesta* (weaponized interdependence) tarjoaa ajankohtaisen näkökulman taloudellisten verkostojen käyttöön valtioiden strategisena työkaluna, mikä täydentää geotalouden käsitettä ja tarjoaa mahdollisen selityksen EU:n protektionistiselle kehitykselle.

Geotaloutta analyttisenä viitekehyksenä on pyritty etäännyttämään taloudellisen nationalismin perinteestä. Tätä on perusteltu sillä, että geotalous voi ilmentyä myös liberaalina versiona, eikä se siten edusta pelkästään taloudellista nationalismia, tai ole ristiriidassa liberaalin taloudellisen ajattelun kanssa. Ero taloudelliseen nationalismiin on pyritty havainnollistamaan esimerkiksi Saksasta liberaalina geotaloudellisena toimijana. (Scholvin, Wigell & Aaltola 2018, 223; Wigell 2016; Kundnani 2018, 61–64.) Tämä tulkinta on kuitenkin kyseenalaistettavissa, sillä kuten Kundnani (2018, 62) itsekin myöntää, ylijäämäisen vaihtotaseen vuoksi Saksan toiminta voidaan nähdä myös merkantilistisina vientipyrkimyksinä ja siten taloudellisena nationalismina. Lisäksi Kundnanin (mts.) rinnastus Saksasta liberaalina toimijana euroalueen sisällä ei ole verrattavissa Yhdysvaltojen toimiin kehittyvien maiden suhteen. Sen sijaan olisi perustellumpaa arvioida Saksan toimintaa euroalueen ulkopuolella. Geotalous on pikemminkin samaa aatehistoriallista jatkumoa merkantilismin, realismin ja taloudellisen nationalismin kanssa (Tapio 2018, 14). Tästä syystä tässä tutkielmassa geotaloudella ja taloudellisella nationalismilla viitataan samaan ilmiöön, ja käsitteitä käytetään synonyyminomaisesti. Geotaloudelliset konfliktit ja aseistettu keskinäisriippuvuus ovat palauttaneet valtiot sekä suurvalta- ja blokkipolitiikan globaalin poliittisen talouden tutkimukseen tavalla, jota ei ole nähty kylmän sodan jälkeen (Ylönen & Nordström 2024, 3). Tämä tulee ilmi viimeaikaisessa EU:n kauppapolitiikan muutosta koskevassa tutkimuksessa, jossa geotalouden näkökulma on vahvasti esillä.

3.2. EU:n kauppapolitiikan viimeaikainen tutkimuskirjallisuus

Garcia-Duranin ja kumppaneiden (2023) mukaan EU:n kauppapolitiikan ja turvallisuusnäkökohtien ero on hämärtyvässä. Vaikka unioni suosii yhä sääntöpohjaista monenvälistä kauppajärjestelmää, se on omaksunut strategisen autonomian periaatteita päivitettyjen kaupan suojamekanismien kautta. Lavery (2024) esittää, että Euroopan ”linnake” on jälleen nousussa, mutta tällä kertaa uusien, kauppaa ja sisämarkkinoita suojaavien instrumenttien muodossa. Tämä kehitys lisää unionin omaa valtiokapitalistista valtaa ja rajoittaa kilpailijan vastaavaa toimintaa, mikä vahvistaa geotaloudellisia konflikteja ja alueiden välistä kilpailua. (mt., 348–349.) Bauerle Danzman ja Meunier (2023) taas

osoittavat, että myös EU:n ulkomaisia investointeja koskevien tarkastusmekanismien laajentuminen ilmentää siirtymää taloudellisesta logiikasta turvallisuuteen perustuvaan lähestymistapaan. Tämä vahvistaa EU:n toimivaltaa turvallisuuspolitiikan alalla ja muokkaa avoimien markkinoiden rakenteita.

Rosén ja Meunier (2023) esittävät, että taloudellisen turvallisuuden ymmärtäminen talouden suojeluna, ei vain turvallisuuden varmistamisena taloudellisten keinojen avulla, merkitsee paradigman muutosta kohti protektionismia. Vaikka tämä muutos aiheuttaa syvää kiistaa jäsenvaltioiden välillä, se vaikuttaa kuitenkin olevan suosittu yleisön keskuudessa. Gehrke (2023) puolestaan osoittaa, kuinka EU:n avoimen strategisen riippumattomuuden käsite heijastaa geotaloudellista lähestymistapaa, jossa taloudellisia keinoja käytetään strategisten päämäärien saavuttamiseksi globaalissa kilpailussa. Merkillepantavaa tässä katsauksessa viiteen geotalouden näkökulmasta ammentavaan tutkimusartikkeliin on se, että jokaisessa artikkelissa analyttisen sitoumuksen lisäksi myös normatiivinen sitoumus on geotalouden viitekehityksessä. Geotaloudellinen käänne näyttäisi siis toteuttavan itseään sekä normatiivisena käytänteenä kauppapolitiikassa että tutkimuksen analyttisenä suuntauksena.

Kirjallisuuskatsauksen perusteella EU:n kauppapolitiikan suunta näyttää etäännyvän liberaalin kansainvälisen poliittisen talouden periaatteista. Tätä muutosta on kuitenkin haastava perustella liberaalin IPE:n tai IE:n tutkimuksen näkökulmasta, sillä taloustieteilijät yleisesti kannattavat vapaakauppaa, vastustavat protektionismia ja katsovat, että taloudellinen avoimuus ja vuorovaikutus edistävät rauhanomaisia suhteita sekä maksimoivat globaalisti niukkojen resurssien tehokkaan käytön (Gilpin & Gilpin 2001, 67–68). Tämä käy ilmi myös Obstfeldin (2024) tutkimuksesta, joka osoittaa, että vaikka EU:n strategia riskien vähentämiseksi Kiinan suhteen kohtaa haasteita, taloudellinen avoimuus ja multilateraalinen yhteistyö ovat avainasemassa vakauden säilyttämisessä. Bownin (2024) tutkimus EU:n taloudellisesta turvallisuudesta ja strategisten riippuvuuksien hallinnasta täydentää tätä näkemystä osoittamalla, että keskinäisriippuvuudesta luopuminen voi aiheuttaa merkittäviä taloudellisia kustannuksia ja heikentää globaalia vakautta. Garcia-Duran ja kumppanit (2020) taas osoittavat, kuinka komissio on retorisesti vastannut kauppapolitiikan politisoitumiseen soveltamalla *hallitun globalisaation* (Managed Globalization) doktriinia, joka tasapainottaa avoimuuden ja strategisten etujen suojelun. Eliassonin ja Garcia-Duranin (2023) tutkimus täydentää tätä analyysiä osoittamalla, että EU pyrkii tasapainottamaan avoimuuden ja strategisten intressien suojelun säilyttäen samalla sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestyksen keskeisenä tavoitteena. Tarkasteltu liberaalin tutkimuskirjallisuuden kokonaisuus korostaa normatiivista sitoutumista avoimuuteen, vaikka se tunnustaa taloudellisen turvallisuuden merkityksen.

4. EU:N KAUPPAPOLITIIKAN ASIAKIRJAT, PUHEET JA RETORIIKAN ANALYYSI

Tutkielman aineisto koostuu Euroopan unionin kauppapolitiikkaan liittyvistä asiakirjoista ja puheista, jotka ovat yhteydessä tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen, eli liberaalin IPE:n ja geotalouden näkökulmiin. Aineistossa vapaakaupan aikakauden analysoinnissa hyödynnän Euroopan unionin turvallisuusstrategiaa vuodelta 2003 (Eurooppa-neuvosto 2003). Strategia ilmentää liberaalin IPE:n periaatteita kansainvälisestä yhteistyöstä, avoimista markkinoista ja instituutioiden merkityksestä taloudellisen vakauden ja turvallisuuden edistäjinä, mikä tekee siitä relevantin tutkimuksen viitekehykseen ja tutkimuskysymyksiin nähden. Nykytilannetta puolestaan tarkastelen komission puheenjohtaja Ursula von der Leyenin vuonna 2023 pitämien Unionin tilaa ja EU:n Kiina-suhteita käsittelevien puheiden pohjalta (Euroopan komissio 2023c; Euroopan komissio 2023a). Lisäksi käytän samana vuonna julkaistua taloudellisen turvallisuuden strategiaa sekä vuoden 2024 lopullista sähköajoneuvojen tasoitustulliasetusta (Euroopan komissio 2023b; Lopullinen sähköajoneuvojen tasoitustulliasetus). Nämä konkretisoivat protektionistisen kehityksen ja heijastavat geotalouden näkökulmalle ominaista taloudellisen turvallisuuden korostumista nykykontekstissa. Aineiston ja analyysin pääpaino keskittyy nykytilanteeseen, sillä kauppapolitiikan muutos on siitä parhaiten havaittavissa. Valittu aineisto mahdollistaa EU:n kauppapolitiikan muutoksen retoristen perustelujen tarkastelun valitun teoreettisen viitekehyksen avulla sekä tutkimuskysymyksiin vastausten etsimisen ajallisen kehityksen ja nykytilanteen kautta.

Aineiston analysoinnissa käytän retoriikan analyysiä, joka on EU:n kauppapolitiikan tutkimuksessa harvemmin hyödynnetty näkökulma. Tämä lähestymistapa täyttää aukkoa tutkimuksessa ja tuo uuden ulottuvuuden EU:n kauppapolitiikan muutoksen tarkasteluun aiempien näkökulmien rinnalle. Aiempi poliittisen kielen ja puheen tutkimus on keskittynyt lähinnä diskurssianalyysiin. Esimerkiksi Bora (2023) esittää että diskurssi Euroopan suvereniteetista on pyrkimys legitimoida Ranskan taloudellisia tavoitteita EU:ssa. Kuang ja kumppanit (2023) puolestaan osoittavat, että diskursiiviset käytänteet avoimen strategisen riippumattomuuden ympärillä selittävät EU:n ja Kiinan välisen investointisopimuksen epäonnistumista. Schmitz ja Seidl (2023) näyttävät kuinka komissio käytti avointa strategista riippumattomuutta kerätäkseen tukea eri koalitioilta. De Ville ja Orbie (2014) väittävät, että komission diskurssi on oikeuttanut EU:n uusliberaalia kauppapolitiikkaa. Retoriikan analyysia ovat kuitenkin

käyttäneet esimerkiksi Garcia-Duran ja kumppanit (2020) osoittaessaan, kuinka komissio on reagoinut kauppapolitiikan politisoitumiseen.

Retoriikan analyysillä tutkin, kuinka poliittisia päätöksiä oikeutetaan retorisesti. Tämä tarkoittaa argumentaation ja retoristen strategioiden analyysiä. Käyttämäni kirjallisuus perustuu erityisesti Perelmanin ja Olbrechts-Tytecan teokseen *The New Rhetoric – A Treatise on Argumentation* (1969) sekä Perelmanin teokseen *Retoriikan valtakunta* (1996). Näiden lisäksi Palonen ja Summa (1996) tarjoavat teoksellaan *Pelkkää retoriikkaa* poliittisen retoriikan analyysin sovelluksia. Myös Aristoteleen ja kumppaneiden (2012, 1356a–1356b) klassinen teos *Retoriikka* tarjoaa analyysiin käsitteet ethos, pathos ja logos. Nämä retoriikan käsitteet antavat analyysivälineitä siihen, kuinka puhujat vetoavat yleisönsä järkeen (logos) osoittamalla puheen asiasisältöä, tunteisiin ja mielentilaan (pathos) ja puhujan luonteeseen ja uskottavuuteen (ethos) (mts.; Haapanen 1996, 31). Perelmanin uusi retoriikka taas keskittyy siihen, miten argumentaatiota käytetään yleisön vakuuttamiseen ja poliittisten päätösten oikeuttamiseen, mikä on hyödyllistä tarkasteltaessa EU:n kauppapolitiikkaa. Näiden avulla voin analysoida, miten poliittisissa puheissa ja asiakirjoissa perustellaan siirtymistä vapaakaupasta protektionismiin.

Liberaalin IPE:n näkökulmasta tarkastelen, kuinka EU:n sitoutuminen avoimuuteen ilmenee retoriikassa, ja geotalouden näkökulmasta sitä, miten protektionistisia toimia perustellaan taloudellisten etujen suojelemiseksi. Metodini auttaa selvittämään, kuinka näitä vastakkaisia näkökulmia oikeutetaan ja esitetään vakuuttavasti puheissa ja asiakirjoissa. Aineistolle esitän aiemmin mainitut tutkimuskysymykset: 1) Miten komissio perustelee siirtymistä vapaakaupasta kohti protektionistisia toimia? 2) Miten komissio tasapainottelee retorisesti taloudellisen avoimuuden ja taloudellisen turvallisuuden välillä?

4.1. Puhuja ja yleisö

Perelmanin (1996, 11) mukaan uusi retoriikka tutkii kiistanalaisen väitteen hyväksymiseen tai hylkäämiseen pyrkiviä argumentteja sekä niiden esittämistä. Kaiken argumentaation tavoitteena on saavuttaa puhujan ja yleisön välinen yhteisymmärrys, mikä edellyttää älyllistä yhteyttä (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 14). Uusi retoriikka pyrkii osoittamaan, miten arvo päätelmien uskottavuus rakentuu luonnollisen kielen avulla. Kyse ei siis ole pelkästä kaunopuheisuudesta, vaan uusi retoriikka tutkii päättelyä ja vakuuttamista. Koska käytännön elämässä puhuja vetoaa sekä yleisönsä tunteeseen että järkeen, on oleellista tutkia, miten tämä ilmenee kielenkäytössä. Loogisessa päättelyssä on mahdollista

päätää oikeaan ja loogiseen lopputulokseen, mutta argumentaatiossa kyse taas on kiistelystä, jossa väitteiden uskottavuutta pyritään vahvistamaan tai heikentämään. (Summa 1996, 64–66.) Argumentointia voidaan siten kuvata pakottamisen vastakohtaksi, sillä puhuja ei argumentoi, mikäli voisi vain pakottaa yleisönsä hyväksynnän (mt., 66; Kuusisto 1996, 275). Yleisö taas haluaa tulla arvostetuksi osana tasa-arvoista vuorovaikutusta ja odottaa siksi puhujalta perusteluja käskemisen sijaan (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 16). Euroopan unionin kauppapolitiikka ja sen perustelut heijastavat tätä logiikkaa: unioni ei pyri maksimaaliseen taloudelliseen turvallisuuteen eristäytymällä globaalista taloudesta eikä maksimaaliseen avoimuuteen poistamalla kaikki kaupan esteet. Sen sijaan unioni tavoittelee yleisön hyväksyntää valitsemilleen toimille retorisesti perustellen.

Perelman (1996, 21) määrittelee yleisöksi ”kaikki ne, joihin puhuja haluaa argumentaatiolla vaikuttaa”. Koska yleisöt vaihtelevat, puhujan on aina suhteutettava argumentaationsa kuulijakuntaansa (mt., 20). *Universaaliyleisöön* kuuluvat kaikki arvostelukykyiset, järjelliset ihmiskunnan jäsenet, jotka kykenevät ymmärtämään puhujaa. *Erytisyleisö* taas tarkoittaa kaikkia kuulijoita puhujan itsensä ja universaaliyleisön välillä, kuitenkin niin, että tämän yleisön koostumus, odotukset ja intressit tiedetään ennalta. *Suostuttelevaa* argumentaatiota käytetään sitouttamaan koostumukseltaan yhtenäinen erityisyleisö johonkin väitteeseen, kun taas *vakuuttamista* käytetään vedottaessa määrittelemättömään universaaliyleisöön. Jälkimmäinen tapaus vaatii loogista ja perusteltua argumentaatiota, jonka premissit ovat yleistettävissä ja laajasti hyväksyttävissä. Argumentaatio on siksi vahvempaa, kun se on suunnattu yleisölle, joka voi hyväksyä sen yleispätevänä. Erytisyleisölle suunnatussa puheessa puhuja sen sijaan sopeuttaa perustelunsa miellyttämään vain pienen ryhmän mielipidettä. Argumentit, jotka hyväksytään vain rajatuissa yleisöissä, ovat suhteellisen heikkoja, kun taas yksimielisesti hyväksytyt mielipiteet ovat arvokkaampia. (Perelman 1996, 21–25; Summa 1996, 67–68; Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 29–35.) EU:n kauppapolitiikan retorisessa analyysissä tulee siksi kiinnittää huomiota siihen, pyritäänkö sillä vakuuttamaan universaaliyleisö järkiperusteilla vai suostuttelemaan erityisyleisöjä heikommilla argumenteilla.

4.2. Argumentaation lähtökohdat

Puhuja valitsee argumentaationsa lähtökohdiksi premissejä, jotka kuulijat voivat hyväksyä tai jotka voidaan saada hyväksytyiksi suostuttelemalla. Argumentaation perimmäisenä tarkoituksena on siirtää tämä hyväksyntä myös johtopäätöksiin (Perelman 1996, 28). Näissä lähtökohdissa on kyse julkilausumattomista esisopimuksista, jotka puhuja olettaa yleisön hyväksyvän (Summa 1996, 70). Puhuja olettaa, että nämä yleisöä yhdistävät seikat voidaan jättää kiistelyn ulkopuolelle kulloisenkin

yleisön tapauksessa (Kuusisto 1996, 277). Perelman (1996, 30) jaottelee nämä esisopimukset *todellisuutta* koskeviin (faktat, totuudet ja otaksumat) ja asioiden *toivottavaa* tilaa koskeviin (arvot, arvohierarkiat ja lokukset) (Kuusisto 1996, 277–278). Perelman ja Olbrechts-Tyteca (1969, 66) liittävät todellisuutta koskevat argumentaation esisopimukset universaaliyleisön vakuuttamiseen ja puolestaan asioiden toivottavaa tilaa koskevat lähtökohdat erityisyleisöjen suostutteluun.

Faktoissa on kyse argumentaation esisopimuksista, jotka liittyvät objektiiviseen todellisuuteen perustuvaan tietoon ja ovat universaaliyleisön, eli kenen tahansa, hyväksyttävissä. Niitä ei tarvitse erikseen perustella ja yksilölle faktan hyväksyntä on yksinkertaisesti subjektiivinen reaktio johonkin, joka sitoo kaikkia. *Totuus* puolestaan on ominaisuuksiltaan kuten fakta, mutta ei kuitenkaan niin tarkasti rajattu. Se liittyy faktojen välisiin yhteyksiin, kuten tieteelliset teoriat tai filosofiset päätelmät, jotka ylittävät kokemuksen rajat. Kun yhden faktan varmuus yhdistetään esimerkiksi uskomukseen tieteellisen teorian pätevydestä, voidaan näin siirtää varmuus teorian avulla koskemaan myös toisen faktan hyväksyntää. Myös *otaksunnat* ovat universaaliyleisön hyväksymiä, vaikkakin niiden tapauksessa yleisö odottaa lisäperusteluja hyväksynnän vahvistamiseksi. Otaksuntaa ei voida täysin todistaa, mutta sitä pidetään kuitenkin normaalina tai todennäköisenä, jolloin se saa yhtäläisen pätevyyden kuin totuudet ja faktat. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 67–72.)

Arvoja koskevat argumentaation esisopimukset liittyvät asioiden toivottavaan tilaan ja ne saavat merkityksensä erityisyleisöjen suostuttelussa. Arvot saavat universaaliyleisön hyväksynnän vain yleisessä muodossa ja hyvin korkealla abstraktiotasolla. Riittävän epätarkasti ilmaistuna yleiset arvot, kuten oikeudenmukaisuus, saavuttavatkin faktan aseman argumentaation esisopimuksena. Kun niitä sen sijaan käytetään konkreettisemmin, tarvitaan perusteluja, jolloin myös hyväksynnälle altis yleisö jakaantuu eri intressit omaaviin erityisyleisöihin. Arvot voidaan jakaa abstrakteihin – kuten oikeudenmukaisuus – ja konkreettisiin, kuten isänmaa. Myös *arvohierarkiat* jakautuvat konkreettisiin – kuten yksilöiden ylemmyys esineihin nähden – ja abstrakteihin, esimerkiksi oikeuden ylemmyys hyötyyn nähden. Arvohierarkiat ovat oleellisempia argumentin rakenteelle kuin itse arvot. Puhujan on siksi hyvä tietää yleisönsä arvohierarkiat, jotta hän osaa vedota korkeimpaan arvoon. *Lokukset* asioiden toivottavaa tilaa koskevinä esisopimuksina muistuttavat todellisuutta koskevien esisopimusten ryhmän otaksumia. Ne ovat muusta sisällöstä riippumattomia yleisluontoisia perusteita, jotka yleisö tunnistaa ja hyväksyy. Yleisluontoisina niitä voidaan käyttää arvojen ja arvohierarkioiden perustana. Tuttu lokus, kuten työpaikkojen säilyttämisen tärkeys, voi tukea erikoistakin perustelua, kuten välttämättömyyttä rajoittaa tuontia, vaikka se aiheuttaisikin muita taloudellisia ongelmia. Lokukset voidaan jakaa määrää, laatua,

järjestystä, olemassaoloa, olemusta ja henkilöä koskeviksi. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 74–85; Perelman 1996, 33–40; Summa 1996, 70.)

4.3. Argumentaatiotekniikat

Argumentaatiotekniikoiden tarkastelu on keskeinen osa poliittisen puheen retoriikan analyysia, sillä niiden avulla voidaan tunnistaa, miten poliittiset toimijat pyrkivät vakuuttamaan yleisönsä. Argumentaatiotekniikoiden käytön muutokset voivat heijastaa poliittisten painopisteiden ja tavoitteiden muutoksia. Koska muutokset edellyttävät usein myös tekniikoiden vaihtamista, on tärkeää arvioida, miten perustelut voivat olla mahdollisimman vakuuttavia. Esimerkiksi osa tekniikoista soveltuu paremmin todellisuutta koskevien esisopimusten yhteydessä käytettäväksi, kun taas toiset ovat tehokkaampia asioiden toivottavaa tilaa koskevien esisopimusten kanssa. Siksi sillä, pyritäänkö vetoamaan asiaperusteluihin (logos), tunteisiin (pathos) vai auktoriteettiin (ethos), on merkitystä paitsi yleisön vakuuttamisen myös puhujalle suotuisan argumentaatiotekniikan valinnan kannalta. Puhujan tulee arvioida tilanne ja yleisö niin, että valittu tekniikka tukee tehokkaimmin hänen tavoitteitaan ja vahvistaa viestin uskottavuutta.

Argumentaatiotekniikat jaetaan assosiativisiin ja dissosiativisiin ryhmiin. Assosiativiset argumentit ovat sidosmuotoisia ja niiden tarkoituksena on yhdistää premissien hyväksyntä koskemaan johtopäätöksiä. Dissosiativiset argumentit taas ovat erottelumuotoisia ja niillä pyritään erottamaan toisistaan ennestään toisiinsa yhteen kuuluneita tekijöitä. (Perelman 1996, 58; Kuusisto 1996, 280.) Assosiativiset argumentit jakautuvat kolmeen eri alaryhmään, jotka esittelen seuraavaksi. Luvun lopussa esittelen tarkemmin dissosiativiset argumentit.

Kvasiloogiset argumentit muistuttavat logiikan ja matematiikan luonnollista päättelyä, ja niiden vakuuttavuus perustuu loogisen ajattelun arvovallan hyödyntämiseen. Todellisuudessa niiden soveltaminen vaatii kuitenkin pelkistämistä ja ei-muodollisten väitteiden hyväksymistä. Kvasiloogista argumentointia käytetään vakuuttamaan yleisö väitteistä, joita ei voida todistaa muodollisesti, mutta jotka vaikuttavat loogisilta ja vetoavat siten yleisön kunnioitukseen logiikkaa ja matematiikkaa kohtaan. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 193–195; Perelman 1996, 59; Kuusisto 1996, 280.) Kvasilooginen argumentointi voi ilmetä esimerkiksi kahden erillisen luonnollisen tapahtuman vertailuna, johon perustetaan vaatimus tasapuolisesta kohtelusta, tai tilanteessa, jossa pyritään arvioimaan tietyn tapahtuman todennäköisyyttä, vaikka se olisi riippuvainen huomiotta jätetyistä inhimillisistä tekijöistä (Kuusisto 1996, 280). Esimerkiksi vaatimus tuontitullien asettamisesta työpaikkojen säilyttämiseksi voi

perustua kvasilooginen argumenttiin. Voidaan esittää väite, että ulkomaisten tuotteiden tuonnin rajoittaminen lisää kotimaisia työpaikkoja. Väitteessä ei kuitenkaan oteta huomioon tullien mahdollisia kielteisiä taloudellisia seurauksia, kuten kuluttajahintojen nousun ja viennin heikkenemisen työllisyysvaikutuksia. Kvasiloogisten argumenttien epäjohtonmukaisuus ei kuitenkaan ole virhe, ellei sitä nimenomaisesti esitetä sitovana muodollisena todistuksena. Perusteluissa on kuitenkin kyse vain vahvemmissa ja heikommista argumenteista (Perelman 1996, 62). Kvasiloogiset argumentit eivät yleensä riitä vakuuttamaan yleisöä, joten niitä on usein täydennettävä todellisuuden rakenteeseen perustuvilla argumenteilla (mt., 92).

Todellisuuden rakenteeseen perustuvat argumentit hyödyntävät todellisuuden elementtien välisiä yhteyksiä siirtämällä yleisesti hyväksyty tekijä koskemaan sellaista mikä halutaan saada hyväksytyksi. Tämä voi perustua kausaalisuhteen osoittamiseen syyn ja seurauksen tai keinon ja tavoitteen välillä sekä yhdistämällä henkilön ominaisuus hänen tekojensa luonteeseen. (Perelman 1996, 93; Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 261–263; Kuusisto 1996, 282.) Tavoitteen arvoa tai oikeutusta voidaan pyrkiä siirtämään myös keinoihin, jolloin ne tekevät keinoista hyväksyttävämpiä (Perelman 1996, 116). Esimerkiksi Euroopan unioni voi perustella keinona Kiinasta tuotavien sähköautojen tuontirajoituksia, jotta yleisesti hyväksyty tavoite puhtaan teknologian teollisuuden säilyttämisestä Euroopassa toteutuisi. Tämän argumentaatiotekniikan ongelma on se, että kausaalisuhteen näyttäminen syyn ja seurauksen tai keinon ja tavoitteen välillä ei ole yksiselitteistä, eikä henkilön teot välttämättä määritä hänen luonteenpiirteitään tai hänen luonteenpiirteensä tekojaan (mt., 96; Kuusisto 1996, 282). Puhujalle on siis hyödyllistä pyrkiä muokkaamaan todellisuuden rakennetta.

Argumentit, jotka muokkaavat todellisuuden rakennetta, luovat annetusta tilanteesta ennakkotapauksen, mallin tai yleisen säännön, jota voidaan käyttää perustana päättelylle. Tähän ryhmään sisältyvät myös analogiat, joita hyödynnetään joko todellisuuden hahmottamiseen tai sen arvioimiseen (Perelman 1996, 60–61). Osoittamalla kiistatonta, todenperäistä esimerkkiä pyritään siitä yleistämään ennakkotapaus. Kun erillisiä esimerkkejä kuvataan samalla käsitteellä, luonnollinen kieli helpottaa niiden yhdistämistä ja vaikeuttaa erottelua. Kun ennakkotapaus on yleistetty kiistattomasta esimerkistä, sääntöä voidaan jatkossa havainnollistaa vetoamalla mielikuvitukseen. Toisin sanoen, kun alkuperäinen esimerkki on yleisesti hyväksyty, sitä voidaan uskottavasti käyttää tulevien esimerkkien havainnollistamiseen. Esimerkki voidaan myös esittää ihailtuna mallina, jonka mukaista toimintaa suositellaan, tai halveksittuna vastamallina, jollainen toiminta sanktioidaan. Analogista päättelyä hyödyntämällä voidaan argumentaation tehokeinona osoittaa kahden suhteen samankaltaisuus. Analogian tehoa lisää sen

laajentaminen koskemaan alkuperäistä vertausta syvällisempiä vertailukohtia. Analogioille on yleisesti ominaista korostaa tiettyjä suhteita samalla, kun toisia jätetään vähemmälle huomiolle. (Kuusisto 1996, 284; Perelman 1996, 120–134.) Suhteiden osien linkki voidaan purkaa toisistaan tai jopa käsitteellisesti erottaa niin, että alkuperäinen merkitys muuttuu.

Dissosiativisessa argumentaatiossa voidaan esittää, että aiemmin yhteen liitettyt elementit eivät enää liity toisiinsa ja ne tulisi erottaa toisistaan. Erottelu voi tapahtua myös syvemmin käsitteiden tasolla, jolloin käsitteiden alkuperäinen merkitys muuttuu. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 411–415.) Perelman (1996, 142–150) tarkentaa, että kyse on ensisijaisesti filosofisten parien, tyypillisesti ilmiö/todellisuus - parien, erottamisesta ja asettamisesta toisiaan vastaan. Argumentaatiossa voidaan siten väittää, että ”ulkomuoto ei vastaa syvempää olemusta [...] [tai] näennäinen todellisuutta” (Kuusisto 1996, 286). Keskeistä tässä on se, että parin ensimmäinen termi nähdään näennäisenä mutta jälkimmäinen edustaa syvempää totuutta (mts.). Käsitteiden erottelu tai uudelleenmäärittely on retorisesti tehokas keino, sillä sen avulla on mahdollista siirtää yksittäisen käsitteen negatiivinen tai positiivinen mielleyhtymä koskemaan jotain toista asiayhteyttä tai poistaa se kokonaan.

5. LIBERAALIN JÄRJESTYKSEN RETORIikka (2003)

Seuraavassa kahdessa luvussa käyn järjestelmällisesti läpi tutkielman aineiston. Käytän metodin teoreettisia työkaluja aineiston jokaiseen osaan erikseen ja yksitellen selkeyden vuoksi. Näin pystyn parhaiten yhdistämään aineiston, metodin ja kansainvälisen poliittisen talouden analyttisen viitekehyksen – mutta samalla tulkitsemaan kutakin aineiston osaa sen ajankohtaa ilmentävässä kontekstissa. Aloitan analyysini vuoden 2003 tilanteesta.

Euroopan unionin kauppapolitiikka on taloudellisen integraation alusta asti perustunut sääntöpohjaiseen liberaaliin kansainväliseen järjestykseen, jonka keskeinen osa on ollut GATT-sopimus (General Agreement on Trade and Tariffs) ja 1995 alkaen Maailman kauppajärjestö (WTO). Kauppapolitiikkaa on ohjannut syrjimättömyysperiaate jäsenvaltioiden välisessä hyödykkeiden ja palveluiden kaupassa. Poikkeuksena sopimukseen on sisältynyt mahdollisuus aseviennin ja kaksikäyttötekniologioiden kontrollointiin. (Garcia-Duran ym. 2023, 165–166.) Eurooppa-neuvoston (2003) hyväksymän turvallisuusstrategian retoriikka heijastelee näitä liberaalin järjestyksen näkökulmia:

Eurooppa ei ole koskaan aikaisemmin ollut yhtä vauras, turvallinen ja vapaa. Euroopan historiassa on 1900-luvun alkupuoliskon väkivaltaisen kauden jälkeen seurannut ennen kokematon rauhan ja

vakauden aika. Keskeinen merkitys tässä kehityksessä on ollut Euroopan unionin perustamisella [...] Euroopan maat ovat sitoutuneet rauhanomaiseen riitojen käsittelyyn ja yhteistyöhön yhteisten instituutioiden välityksellä.

Käytetty retoriikka on yhtenevä sen kanssa, mitä historiallisesta institutionalismista ammentava Ikenberry (2020, 16) kutsuu liberaaliksi internationalismiksi. Hän esittää, että sääntöihin ja instituutioihin perustuva kansainvälinen järjestys tekee maailmasta paremman, inhimillisemmän ja turvallisemman. Kauppapolitiikkaa ohjaa kansainvälinen avoimuus, sillä kansainvälinen kauppa vakaan rauhan lähteenä nähdään hyödyttävän kaikkia (mt., 16–17). Näkökulma on normatiivinen, joten retoriikan näkökulmasta kyse vaikuttaisi olevan asioiden toivottavaa tilaa koskevista argumentaation esisopimuksista ja pyrkimyksestä vedota yleisön arvoja koskeviin mieltymyksiin (pathos) (Perelman 1996, 30–35). Vaikuttaisi siltä, että instituutiot keinona sekä abstraktit yleispätevät arvot – vauraus, vapaus, turvallisuus ja rauha – tavoitteina yhdistetään todellisuuden rakennetta kuvaavalla argumentaatiotekniikalla keskinäiseen kausaalisuhteeseen (mt., 93–102).

Tämä tulkinta on kuitenkin puutteellinen, sillä se jättää huomiotta keskeiset liberaalin IPE:n perustelut. Keohane (1984, 66–67) kumoo realismin koulukunnan tyypilliset uskomukset, joiden mukaan liberaalin IPE:n institutionalistisen koulukunnan tutkimuksen motiivien on oltava ”idealistisia”, koska se uskoo yhteistyön mahdollisuuteen. Keohane (mts.) osoittaa, että realismin koulukunnan oletukset toimijoista rationaalisina päätöksentekijöinä ovat yhteensopivat yhteistyön ja instituutioiden kanssa. Hän osoittaa taloustieteen mallien avulla, että rationaalinen valinta ennustaa yhteistyötä ja instituutioiden perustamista, ja että keskenään keskinäisriippuvuudessa olevat itsekkäät rationaaliset toimijat arvostavat yhteistyötä ja sen myötä saavutettavia molempia osapuolia hyödyttäviä sopimuksia (mt., 135). Soveltamalla behavioraalisen taloustieteen malleja hän ottaa huomioon päätöksentekoon vaikuttavat rajallisen rationaalisuuden, muuttuvien preferenssien ja empatian merkitykset (mt., 66–67). Keohane ja Nye (1973, 135) osoittivat myös, että pääsääntöisesti kotimaiset intressiryhmät painottavat absoluuttisten hyötyjen ja vaurauden ensisijaisuutta suhteessa valtion kansainväliseen suhteelliseen hyötyyn. Liberaalin IPE:n näkökulmasta siten oleellista on yhtäältä kansainvälisen erikoistumisen ja kaupankäynnin myötä saavutettava suhteellinen etu ja toisaalta avoimuudella saavutettava absoluuttinen hyöty. Lisäksi Keohane ja Martin (1995, 46–48) myös havainnollistavat yhteistyön ja instituutioiden merkitystä ja hyötyjä tunnetuin konkreettisin esimerkein kuten GATT, NATO ja EU.

Edellä sanotun perusteella voidaan todeta, että parempi tulkinta on olettaa, että käytetty retoriikka pohjautuu sellaisten asioiden todellisuutta koskevien esisopimusten valintaan, joiden puhuja olettaa

yhdistävän yleisöä (Perelman 1996, 28–30). Tämä oletus ei liene väärä, sillä yleisön voi olettaa havainneen, että kylmän sodan päättymisen jälkeen Euroopassa elettiin poikkeuksellista aikaa, jota Ikenberry kuvaa *liberaaliksi hetkeksi* (2020, 255–256). 1900-luvun sodat ja mullistukset olivat jääneet taakse, ja liberaali järjestelmä vaikutti ylivoimaiselta kyvyllään luoda vaurautta, turvallisuutta ja hyvinvointia. Oleellisena osana tässä oli instituutioiden, kuten EU:n ja WTO:n vahvistuminen (mts.). Siksi puhuja tekee oletuksen, että universaaliyleisö hyväksyy tämän argumentaation lähtökohdan todellisuutta koskevana totuutena (logos). Tämä tarkoittaa, että premissi ei vaadi laajempaa perustelua, koska se on jo yleisesti hyväksytty annettuna. Argumentin voimassa on kyse siitä, että koska premissi on jo laajasti hyväksytty yhteisöä sitovaksi, yksilön tulee vain hyväksyä totuus omalta osaltaan. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 67–70.) Puhuja voi siten valita todellisuuden rakenteeseen perustuvan argumentaatiotekniikan ja osoittaa kausaalisuhteen olemassaolon syyn ja seurauksen välillä ja siirtää premissin saavuttaman hyväksynnän koskemaan myös argumentaation johtopäätöksiä (Perelman 1996, 58). Tämän siirtymän edellytyksenä on, että yleisö hyväksyy Euroopan hyvinvoinnin tilan faktana ja liberaalin IPE:n näkemyksen yhteistyön ja instituutioiden merkityksestä totuutena. Tämän jälkeen näiden hyväksyntä voidaan siirtää koskemaan johtopäätöstä, jonka mukaan instituutioita ja yhteistyötä tulee tukea ja vahvistaa jatkossakin. Eurooppa-neuvosto (2003) toteaa, että ”[t]avoitteeksi on asetettava voimakkaamman kansainvälisen yhteisön, hyvin toimivien kansainvälisten instituutioiden ja sääntöihin perustuvan kansainvälisen järjestyksen kehittäminen” vedoten edellä mainittuihin yleisesti hyväksytyihin asiaperusteluihin (logos).

Retoriikkaa analysoidessa tulee kiinnittää huomiota myös siihen mitä jätetään sanomatta. Eurooppa-neuvosto (2003) nimeää Euroopan suurimmiksi uhkiksi terrorismin, joukkotuhoaseiden leviämisen, alueelliset konfliktit, toimintakyvyttömät valtiot ja järjestäytyneen rikollisuuden. Vaikka strategiassa tunnustetaan, että avoimempien rajojen maailman rajojen ”kehitys on myös lisännyt Euroopan riippuvuutta yhteen liitetyistä infrastruktuureista [...] ja näin ollen lisännyt myös Euroopan haavoittuvuutta”, taloudellisen turvallisuuden näkökulmia ei kuitenkaan mainita ollenkaan (mt.). Epäreiluja markkinoita vääristäviä valtiontukia, tasapuolisia toimintaedellytyksiä tai tarvetta sisämarkkinoiden teollisuudenalojen tuotannon ja työpaikkojen suojelulle ei myöskään tuoda esille. Käytetty retoriikka nojaa todellisuuden rakennetta koskevien argumentaation esisopimusten valintaan, jossa turvallisuusuhkat esitetään faktoihin (logos) (terrorismi, alueelliset konfliktit, järjestäytynyt rikollisuus) sekä otaksumiin (logos) (toimintakyvyttömät valtiot, joukkotuhoaseiden leviäminen) vedoten. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 67–74.) Taloudellinen turvallisuus ja taloudellinen avoimuus erotetaan toisistaan implisiittisesti dissosiatiiivisella argumentaatiotekniikalla (Kuusisto 1996,

286). Eurooppa-neuvosto (2003) perustelee taloudellista avoimuutta liberaalin IPE:n mukaisesti taloudellisella järjellä (logos), sillä ”[k]auppa- ja investointivirrat, teknologian kehitys ja demokratian leviäminen ovat tuoneet vapautta ja vaurautta”. Taloudellisen turvallisuuden osalta hiljaisuus retorisenä keinona kieltää tunnustamasta näiden käsitteiden keskinäisriippuvuutta ja purkaa potentiaalisen paradoksaalisen yhteyden suhteessa taloudelliseen avoimuuteen. Jälkimmäinen näyttäytyy siten todellisena ja aiempi jää mielikuvituksen varaan korkeintaan näennäisenä. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 411–412, 436–437, 443–444.)

EU:n kauppapolitiikan suojavälineille ei nähdä tarvetta taloudellisen turvallisuuden suojana, toisin kuin myöhemmästä kehityksestä on havaittavissa (vrt. Garcia-Duran ym. 2023). Eurooppa-neuvosto (2023) kuitenkin näkee taloudellisille ja kauppapoliittisille välineille paikkansa muiden turvallisuusuhkien käsittelyssä. Monenvälisten sopimusten vientivalvontaa ja taloudellista painostusta joukkotuhousoseiden leviämisen estämiseksi perustellaan todellisuuden rakenteeseen liittyvien esisopimusten otaksumiin (logos) vedoten. Taloudellisten välineiden käyttöä alueellisten konfliktien jälleenrakentamisissa puolestaan perustellaan faktoihin (logos) vedoten. Molemmat edellä mainitut sopivat Wigellin (2016, 139–145) näkemykseen Euroopan unionista alueellisena geotaloudellisena hegemonina, joka on yksi hänen neljästä geotaloudellisen strategian ideaalityypistä muodostamastaan taksonomiasta, eli järjestelmällisestä luokittelusta. EU käyttää pehmeää taloudellista valtaa keinona, mutta pyrkii säilyttämään yhteistyön strategisen kehikon. Tämä ilmenee siten, että EU retoriikassaan tarjoaa alueellisia julkishyödykkeitä kantaen itse suurimman osan kustannuksista, motiivinaan lisätä koko mantereen turvallisuutta estämällä joukkotuhousoseiden leviämistä tai vakauttamalla lähialueita taloudellisin panoksin jälleenrakennuksessa. Taloudellinen yhteistyö ja kannustimien tarjoaminen itäisille ja Välimeren alueen naapureille; kansainvälisen yhteisön, instituutioiden, alueellisten järjestöjen ja sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestyksen kehittäminen; kauppa- ja kehityspolitiikojen hyödyntäminen uudistusten edistämiseksi sekä hyvän hallintotavan tukeminen kohdennetuilla kauppapoliittisilla toimilla puolestaan perustellaan todellisuutta koskevien esisopimusten ja liberaalin IPE:n taloudellisen järjen (logos) logiikan mukaisesti. (vrt. Keohane 1984; Ikenberry 2020; Keohane & Martin 1995; Keohane & Nye 1977.) Naapurialueiden sitominen kannustimin EU:n talousjärjestelmän yhteyteen sekä pehmeä vaikuttaminen kauppa- ja kehityspolitiikan keinoin on toisaalta nähtävissä myös alueellisen geotaloudellisen hegemonin strategiana. Tässä ei kuitenkaan ole kyse taloudellisen turvallisuuden suojaamisesta vaan mainittuihin turvallisuusuhkiin vastaamisesta.

6. NYKYHETKEN RETORIikka (2023–2024)

Tässä osassa analysoin Euroopan unionin kauppapolitiikan retoriikkaa nykytilanteessa. Tarkastelen ensin komission puheenjohtaja Ursula von der Leyenin vuonna 2023 pitämää EU:n Kiina-suhteita käsittelevää puhetta. Sen jälkeen analysoin samana vuonna julkaistua taloudellisen turvallisuuden strategiaa. Tämän jälkeen on vuorossa Unionin tilaa koskeva vuosittainen puhe, ja lopuksi käsittelen vuoden 2024 lopullista sähköajoneuvojen tasoitustulliasetusta. (Euroopan komissio 2023a; Euroopan komissio 2023b; Euroopan komissio 2023c; Lopullinen sähköajoneuvojen tasoitustulliasetus.)

6.1. Puhe EU:n ja Kiinan suhteista (30.3.2023)

Tässä puheessa käytetty retoriikka poikkeaa seuraavasta, myöhäisempään ajankohtaan sijoittuneesta unionin tilaa käsittelevästä puheesta. Tässä puheessa on havaittavissa, että puhuja pyrkii vetoamaan universaaliyleisön lisäksi etenkin erityisyleisöön. Puheen yleisönä ovat yhtäältä tilaisuuden järjestäneen kahden vaikutusvaltaisen eurooppalaisen ajatushautomon asiantuntijat ja toisaalta kiinalaiset kauppapolitiikkaan kytköksissä olevat toimijat. Koska argumentoinnin tarkoitus on saada kuulijat sitoutumaan, se on aina suhteessa siihen yleisöön, johon pyritään vaikuttamaan. Tarkemmin sanottuna puhuja valitsee argumentaation lähtökohdat ja tekniikan suhteessa yleisöön (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 18–19). Von der Leyen joutuu sopeutumaan tässä puheessa kahden toisistaan poikkeavan erityisyleisön lähtökohtien välillä ja välttämään nojaamista oletuksiin, joita jompikumpi yleisöistä ei voi hyväksyä. Lisäksi hän joutuu laajemminkin tasapainolemaan erityisyleisöjen suostuttelun ja universaaliyleisön vakuuttamisen välillä.

Von der Leyen (Euroopan komissio 2023a) kuvailee puheessaan Kiinan muutosta ja vaatii Euroopan unionin muuttamaan Kiinan strategiaansa kauppapolitiikan osalta:

[T]oinen osa tulevaa Kiina-strategiaamme on taloudellinen riskienhallinta (de-risking) [...] [O]sa tätä strategiaa on nykyisten kauppapoliittisten välineiden parempi hyödyntäminen [...] [O]lemme ottaneet käyttöön toimenpiteitä turvallisuusuhkien torjumiseksi [mukaan lukien] suorien ulkomaisten sijoitusten valvonta tai vientivalvonta [sekä] ulkomaisten valtiontukien sääntely [...] Nyt tarvitsemme EU-tason yhtenäisyyttä näiden välineiden rohkeampaan ja nopeampaan käyttöön tarvittaessa sekä päättäväisempää täytäntöönpanotapaa [...] Euroopan tulisi kehittää kohdennettu väline ulospäin suuntautuviin investointeihin. Tämä koskisi pientä joukkoa herkkiä

teknologioita, joihin investoiminen voisi johtaa sotilaallisten kyvykkyyksien kehittämiseen, mikä uhkaa kansallista turvallisuutta.

Katkelmasta käy ilmi, että Von der Leyen on arvioinut yleisöään koskevat argumentaation lähtökohdat eli niin sanotut esisopimukset siten, että hän ei vetoa puheessaan suoraan tosiseikkoihin. Sen sijaan hän tukeutuu molempien erityisyleisöjen oletettuihin abstrakteihin arvohierarkioihin, jotka koskevat asioiden toivottavaa tilaa (Perelman 1996, 36; Kuusisto 1996, 277–278). Hän olettaa yleisön hyväksyvän oletuksen (taloudellisen ja kansallisen) *turvallisuuden* ylemmyydestä (taloudelliseen) *hyötyyn* nähden. Tämä oletus soveltuisi myös laajemman universaaliyleisön suhteen, mikäli arvoja ei tässä sovellettaisi konkreettiseen tilanteeseen. Yleispätevät arvot saavat useimmiten universaalin hyväksynnän, kunhan niitä ei määritellä liian tarkasti (Perelman 1996, 34.) Von der Leyen esittää olemassa olevien kauppaa rajoittavien kauppapoliittisten välineiden tehokkaampaa käyttöä turvallisuusuhkien torjumiseksi. Maanpuolustukselle välttämättömien teollisuudenalojen suojele oli toinen niistä harvinaista poikkeuksista, joiden vuoksi tiedetään jo Adam Smithin olleen myöntäväinen rajoittamaan kansainvälistä kauppaa (Smith & Kankaanpää 2015, 455–457). Kansallinen turvallisuus siten voi perustellusti vaatia materiaalien hyötyjen uhraamista. Liberaalin IPE:n näkökulmasta tämä argumentti ei kuitenkaan pohjaudu taloustieteelliseen analyysiin, vaan kyseessä on ei-taloudellinen perustelu (Irwin 1996, 81). Kansalliseen turvallisuuteen perustuva argumentti on muutenkin ongelmallinen, sillä se on helposti yleistettävissä koskemaan kaikkea taloudellista turvallisuutta ja siten helposti altis väärinkäytölle. Sen nimissä tehtyjen kyseenalaisten kaupanrajoitusten ongelma on toiminnan asiaperustelutason (logos) laskeminen, ja toimintatavan mahdollinen yleistyminen muiden maiden ottaessa mallia. (Irwin 2015, 199–201; Lester & Zhu 2019, 1–2.)

Geotalouden näkökulmasta kauppapoliittisten välineiden käyttö turvallisuusuhkien torjumiseksi ei kuitenkaan ole ongelmallista. Pikemminkin välineiden liian vähäinen käyttö koetaan ongelmaksi, sillä tämän nähdään heikentävän EU:n geotaloudellista toimijuutta (Weinhardt ym. 2022, 128). Välineiden uskotaan suojaavan sisämarkkinoiden teollisuutta kilpailulta ja vahvistavan sen asemaa maailmanmarkkinoilla. Tämä voidaan tulkita askeleena takaisin kohti Euroopan ”linnaketta”, sekä kohti uudentyypin valtiokapitalismin mallin omaksumista, joka soveltuu paremmin nykyaikaisiin kansainvälisiin olosuhteisiin. (Lavery 2024, 348–350.) Kyseessä on suostutteleva argumentti, joka pyrkii saavuttamaan pätevyyden vain erityisyleisön silmissä (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 28). Kun perustellaan kauppapoliittisten välineiden rohkeamman käytön tarpeellisuutta turvallisuusuhkilla, on kyse yleisön tärkeinä pitämistä arvohierarkioista ja siten asioiden toivottavaa tilaa hyödyntävästä

argumentaation esisopimuksesta (Kuusisto 1996, 278). Vaikka uhkakuvat eivät olisi riittävä peruste vakuuttua tosiasiaperusteluista (logos), turvallisuusuhkiin vetoaminen (pathos) on kuitenkin poliittisen puheen tehokas keino herättää yleisön motivaatiota toimintaan (Ylikoski 1998, 161–162).

Seuraavaksi katkelmasta on havaittavissa, että Von der Leyen lieventää vaatimustaan kehittää väline, jolla valvotaan ulospäin suuntautuvia investointeja. Hän tekee tämän tukeutumalla määrän lokukseen, jonka voi olettaa suostuttelevan ainakin kiinalaista erityisyleisöä. Esittämällä kontrollin kohteeksi joutuvien herkkien teknologioiden määrän olevan vähäinen, voidaan toimen vaikuttavuutta vähentää. Tämä määrän lokus ei riipu argumentaation muusta sisällöstä, vaan sellainen erityisyleisö hyväksyy sen, jonka intressissä rajoitusten määrän vähäisyys on toivottava asia (Kuusisto 1996, 278). Kyse on siten arvoja koskevan argumentaation puhujan ja yleisön jakamista taustaoletuksista, joissa vähempi koetaan paremmaksi (Kakkuri-Knuutila 1998, 248–249). Von der Leyen ottaa tässä askeleen kohti liberaalin IPE:n lähtökohtia vetoamalla epäsuorasti taloudellisiin tosiasiaperusteluihin (logos) kuitenkin hylkäämättä turvallisuusuhkien olemassaoloa ja niihin vetoamista (pathos).

Von der Leyenin puheen lopussa tapahtuu argumentaation käänne:

Haluan sanoa myös, että mikään ei ole väistämätöntä geopolitiikassa [...] tarinamme siitä, miten suhtaudumme Kiinaan, ei ole vielä täysin kirjoitettu – eikä sen tarvitse olla puolustuksellinen. Meidän on yhdessä näytettävä, että demokraattinen järjestelmämme, arvomme ja avoin taloutemme voivat tuoda vaurautta ja turvallisuutta ihmisille. Samaan aikaan meidän on aina oltava valmiita keskustelemaan ja tekemään yhteistyötä niiden kanssa, jotka näkevät maailman eri tavalla. (Euroopan komissio 2023a.)

Puheen loppuosa tuo esiin puhujan retorisen tasapainoilun avoimen talouden ja taloudellisen ja kansallisen turvallisuuden välillä. Ensin hän vetoaa puheen alkuosassa yleisön arvoihin ja tunteisiin (pathos) aktivoimalla kuulijassa huolta ja pelkoa esittämällä uhkakuvan taloudellisista ja kansallisen turvallisuuden riskeistä. Vastauksena uhkaan puhuja tarjoaa geotaloudellisia kauppapolitiikan välineitä, jotka retoriikan keinoin saadaan nyt vaikuttamaan pragmaattiselta vastaukselta, vaikka suostuttelu tapahtuukin arvopohjaisesti tunteisiin vedoten. Uhkakuva välineiden toimeenpanosta toimii yhtäältä suostuttelevana pelotteena kiinalaiselle erityisyleisölle ja toisaalta niin ikään suostuttelevana vastauksena huolestuneelle eurooppalaiselle erityisyleisölle. Saavuttaakseen laajemman yleisön hyväksynnän ja vakuuttumisen, seuraavaksi puhuja siirtää puhetta kohti sen loppuosaa soveltamalla todellisuuden rakennetta muokkaavaa argumentaatiotekniikkaa käyttämällä analogiaa keskeneräisestä tarinasta ja sen

kirjoittamisesta. Hän kuvaa yhtäältä liberaalin IPE:n talousteoreettisista asiaperusteluista (logos) ammentavia näkökulmia demokratiasta ja avoimesta taloudesta vaurauden ja turvallisuuden tuojina ja toisaalta tarvetta yhteistyöhön myös toisenlaiset arvot omaavien kanssa (ks. esim. Ikenberry 2011; Keohane 1984; Ikenberry 2020; Keohane & Nye 1977).

Puheen loppuksi Von der Leyen Max Kohnstamia siteeraten toteaa kuinka ihmisten mieliä ja toimia muutetaan vähitellen ja kuinka puheen erityisyleisönä eurooppalaisten ajatushautomojen asiantuntijat ovat ensisijaisessa asemassa päivittäisessä työssään tämän saavuttamiseksi. Tämä liittyy analogian keskeneräisestä tarinasta siihen mahdollisuuteen, että yhteistyön kiistattomat hyödyt saattaisivat olla Kiinankin intresseissä tarinan jatkoa kirjoittaessa, mikäli Eurooppa onnistuisi vähitellen esimerkillään vakuuttamaan kiinalaiset demokraattisen järjestelmän ja avoimen talouden eduista. Universaaliyleisön vakuuttamiseksi on hyödyllistä pyrkiä retorisesti vetoamaan argumentaation todellisuutta koskevien esisopimusten tosiseikkoihin. Von der Leyen perustelee demokratian ja avoimen talouden hyödyllisyyttä liberaalin IPE:n talousteoreettisilla argumenteilla (logos), jotka ovat laajasti hyväksytyjä, äärimmäisen todennäköisiä ja vaikeasti kumottavissa. (Perelman 1996, 30–31; Kuusisto 1996, 277–278.) Toisen maailmansodan jälkeinen avoin sääntöperustainen monenkeskisten instituutioiden järjestelmä on nähty laajasti hyödyllisenä turvallisuuden, talouskasvun ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden mittareilla mitattuna. Liberaalin IPE:n näkökulmasta liberaali länsi myös omaa parhaat edellytykset tämän järjestyksen uudistamiseksi. (Ikenberry 2024, 137–138.) Puheen argumenttien järjestys kokonaisuutena siten etenee tunteisiin ja arvoihin (pathos) vetoavista geotalouden turvallisuusuhkia koskevista argumenteista liberaalin IPE:n talousteoreettisiin ja todellisuutta koskeviin asiaperusteluihin (logos). Tasapainottelu näkökulmien välillä toteutuu vetoamalla eri argumentaation esisopimukseen kummassakin tapauksessa.

6.2. Taloudellisen turvallisuuden strategia (20.6.2023)

Komissio asemoi taloudellisen turvallisuuden strategiassa Euroopan unionin kauppapoliittiset linjaukset yhä vahvemmin geotalouden näkökulmista ammentaviksi (Euroopan komissio 2023b). Kauppapoliittisten välineiden valjastamista vaaditaan turvallisuusuhkien torjumiseksi. Uhkien merkittävyyttä kuvaa tulkinta siitä, että ”nämä kehityssuuntaukset ovat välitön riski EU:n yhteiskuntien ja talouksien sekä maailmankaupan toimivuudelle – sekä suora haaste EU:n strategisille intresseille ja toimintakyvyille”. Toimien tarpeellisuutta perustellaan turvallisuudella, sillä ”[k]un geopoliittiset jännitteet kiristyvät ja globaali taloudellinen yhdentyminen lisääntyy, tietyt taloudelliset virrat ja toimet voivat vaarantaa EU:n turvallisuuden”. Siksi nämä ”realiteetit pakottavat EU:n tarkistamaan

lähestymistapaansa”. Toimien hyväksyttävyyttä lisää se, että ”maat ovat kaikkialla maailmassa alkaneet reagoida taloudellisen turvallisuutensa haasteisiin”. Toimet ovat välttämättömiä, sillä ”vauraus, itsemääräämisoikeus ja turvallisuus voidaan nykyaikana varmistaa ainoastaan [...] taloudellisen turvallisuuden parantamista lisäävillä toimilla”. Toimet ovat myös kiireellisiä, sillä ”riskit paitsi lisääntyvät nopeasti myös kytkeytyvät kansallisiin turvallisuushuoliin”. (Euroopan komissio 2023b.)

Retoriikan näkökulmasta turvallisuusuhkiin vetoaminen noudattaa Von der Leyenin maaliskuussa 2023 pitämän EU:n ja Kiinan suhteita käsitelleen puheen linjaa. Taloudellisen turvallisuuden strategiassa argumentaatio rakentaa asioiden toivottavaa tilaa koskevien argumentaation esisopimuksien abstraktien arvojen pohjalle (Perelman 1996, 33–35). Yleisölle entuudestaan tuttu ja argumentaation muusta sisällöstä riippumaton turvallisuuden (tai sen uhkan) lokus mahdollistaa uskottavan tunteisiin vetoavan (pathos) perustelun toimille, joita olisi muuten vaikea perustella uskottavasti ainakaan asiasisällöllisesti (logos) (Kuusisto 1996, 278). Turvallisuus tai sen uhka on laadullinen lokus, joka on poikkeuksellinen, kiireellinen ja vaikea. Siksi siihen liittyvät toimet poikkeavat normaalitilasta ja ne on tehtävä juuri nyt. (Perelman 1996, 37–38.) Uhkakuvilla ja turvallisuushuolilla voi yhtä lailla perustella perinteisen sodan tarvetta kuin mitä tahansa vakavaa taloudellista tai poliittista poikkeustilaa, joka vaatii poikkeuksellisten toimenpiteiden käyttöönottoa. Häätötilaan vetoaminen taas on vielä voimakkaampi retorinen siirto, sillä sen ei tarvitse edes perustua olemassa olevaan järjestykseen, sillä *hätä ei lue lakia (necessitas non habet legem)*. (Kuusisto 1996, 278; Schwab 1970, 4, 42.) Schmitt (2005, 5) on kuvannut poikkeustilaa ja siihen vetoamista osuvasti ”suvereeni on hän, joka päättää poikkeustilasta”. Kun tilanne on riittävän poikkeuksellinen tai uhka turvallisuudelle on riittävän suuri, on mahdollista, että arvoihin perustuvalla ja tunteisiin vetoavalla (pathos) lokukselle osoitettu hyväksyntä on niin suurta, että se saavuttaa miltei tosiseikan aseman. Silloin poikkeuksellisen tilanteen julistanutta suvereenia on hankala haastaa edes asiaperusteluin (logos) joutumatta samalla naurunalaiseksi (Perelman 1996, 31). Tähän perustuu turvallisuuteen vetoavan retoriikan vakuuttava voima. Taloudellisen turvallisuuden strategiassa esitetään myös muita kuin taloudellisia turvallisuusuhkia:

globaali pandemia, Venäjän laiton ja provosoimaton sota Ukrainassa, vihamieliset taloudelliset toimet, kyberhyökkäykset ja iskut infrastruktuureihin, ulkomainen häirintä ja disinformaatio sekä maailmanlaajuisten geopoliittisten jännitteiden kiristyminen [...] (Euroopan komissio 2023b).

Esimerkeistä johtamalla voidaan luoda todellisuuden rakennetta muokkaava kiistaton sääntö, joka vakuuttaa yleisön: riskit ovat lisääntyneet. Kun sääntö on tullut perustelluksi ja hyväksytyksi, on sen avulla mahdollista havainnollistaa myös muita tapahtumia uskottavasti, vaikka niiden perustelut olisivat

heikommat (Perelman 1996, 122). Yllä oleva, pääasiassa perinteisen turvallisuuden asiaperusteluihin (logos) perustuva katkelma siten auttaa liittämään yhteen myös puheen aiemmassa vaiheessa lueteltuja taloudellista turvallisuutta uhkaavia riskejä, kuviteltuja tai todellisia, vaikka näiden perustelut pohjaavatkin arvoihin ja tunteisiin vetoamiseen (pathos). Havainnollistaminen vetoaa osittain mielikuvitukseen, mutta silti sillä pyritään kuvaamaan vallitsevia realiteetteja, joihin on välttämätöntä reagoida. Tämä toimii retorisenä tehokeinona kauppapoliittisten toimien vaatimuksille. Nämä toimet pitävät sisällään sekä liberaalin IPE:n että geotalouden elementtejä, jotka ovat keskenään ristiriidassa:

Mahdollisimman laaja geotalouden välineistö – vapaakauppasopimukset, digitaaliset kumppanuudet, vihreät allianssit ja vihreät kumppanuudet, raaka-ainekumppanuudet ja ns. kriittisten raaka-aineiden klubi sekä tiiviimpi yhteistyö EU:n naapurimaiden kanssa – antaa EU:lle mahdollisuuden vastata monenlaisiin taloudelliseen turvallisuuteen liittyviin haasteisiin asianmukaisesti ja niin, että maksimoidaan toiminnan koordinointi ja vaikutus. (Euroopan komissio 2023b.)

EU:n ja kaikkien kansainvälisen yhteisön jäsenten taloudellinen turvallisuus perustuu maailmanlaajuiseen monenväliseen yhteistyöhön ja sääntöpohjaiseen kehukseen. Yhteisiä haasteita koskeva kansainvälinen yhteistyö on mahdollista huolimatta strategisesta ja taloudellisesta kilpailusta, kunhan noudatetaan selkeitä sääntöjä, joilla taataan oikeudenmukainen ja avoin kauppa, estetään vahvempia sortamasta heikkoja ja ehkäistään talouden pirstoutumista ja protektionismia. (Euroopan komissio 2023b.)

Monenvälinen yhteistyö ja sääntöpohjainen kehys ovat keskeisiä liberaalin IPE:n näkemyksiä (ks. esim. Ikenberry 2011; Keohane 1984; Ikenberry 2020). Komissio esittää, että tämä yhteistyö on edelleen mahdollista, kunhan mm. ehkäistään talouden pirstoutumista. Talouden pirstoutumisella tarkoitetaan taloudellisen toiminnan blokkiutumista. Geotaloudellinen pirstoutuminen tarkoittaa määritelmää tarkoittamaan erityisesti politiikkalähtöistä globaalia taloudellista disintegraatiota, jota ohjaa strategiset tavoitteet, kuten kansallinen turvallisuus, suvereniteetti tai itsenäisyys. (Alfaro 2023, 19; Norring 2025a, 4–5; Norring 2024b, 4.) Blokkiutumisen lisääntyminen ja monenvälisen (multilateral) yhteistyön vaihtuminen valikoivaan monenväliseen (plurilateral) yhteistyöhön on retoriikan lisäksi alkanut näkymään myös globaalia taloutta mittaavassa aineistossa (Norrning 2024b, 4, 11–15). Aiemmin mainittu ilmeinen ristiriita ja tasapainoilu geotalouden ja liberaalin IPE:n kauppapoliittisten välineiden välillä piilee juuri tässä: Yhtäältä komissio argumentoi liberaalista näkökulmasta talouden pirstoutumisen estämiseksi, mutta toisaalta se nimenomaan esittää käytettäväksi geotalouden välineistöä, joka lisää

pirstoutumista ja blokkiutumista. Ylläolevassa katkelmassa esitetyn geotaloudellisen välineistön käytön haittapuolena on taloudellisen toiminnan keskittyminen blokkeihin, jotka koostuvat valikoiduista kumppaneista (mt., 8). Edes valikoivat monenväliset etuoikeutetut vapaakauppasopimukset (Preferential Trade Agreement, PTA) eivät vähennä pirstoutumista, vaan lisäävät sitä. Ne luovat vastaavanlaisen tilanteen kuin 1930-luvulla, jolloin kauppaa haittasivat syrjivät käytännöt. Jagdish Bhagwati (2008) onkin kutsunut näitä sopimuksia *kauppajärjestelmän termiiteiksi*.

Komissio vetoaa asioiden toivottavaa tilaa koskeviin argumentaation esisopimukseen (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 66–79). Arvoihin ja tunteisiin vedoten se esittää taloudellisen turvallisuuden uhkakuvan (pathos) ja suostuttelee yleisöä hyväksymään geotalouden välineistön käytön hyödyt taloudellisen turvallisuuden lisäämiseksi. Poliittikkatoimia kuvaava analogia välineistöstä (toolbox) korostaa puhujan auktoriteettia (ethos) asiantuntevana turvallisuusaspektit huomioivana toimijana (mt., 371–392). Komission esittämien kauppapoliittisten toimien sisäinen ristiriita ei kuitenkaan ole järjetön, sillä kyse ei ole muodollisesta päättelystä, vaan kyse on argumentaatiosta luonnollisella kielellä kvasiloogisen argumentin keinoin. Argumentin ongelma johtuu yhteensopimattomuudesta, sillä esitetty väite on konfliktissa aiemmin esitetyn väitteen kanssa. Perelman (1996, 62–67) kutsuu tätä ongelmaa autofagiaksi, sillä lausuma on vastakkainen seurauksiensa kanssa. Argumentti ikään kuin syö itsensä, sillä pirstoutumista ei voi vähentää toimilla, jotka lisäävät pirstoutumista. Siksi komissio joutuu turvautumaan todellisuuden rakennetta muokkaavaan argumentaatiotekniikkaan perustellessaan geotalouden välineistön käyttöä vetoamalla tunteisiin (pathos) ja auktoriteettiin (ethos).

Komissio käyttää asioiden toivottavaa tilaa koskevia esisopimuksia myös vedotessaan kaupan oikeudenmukaisuuteen. Kyseessä on yleispätevä lokus, joka vetoaa universaaliyleisön moraalisiin käsityksiin. Sen suostutteluvoima on tehokas, sillä sen tunteisiin vetoavuutta ja arvopohjaisuutta (pathos) voidaan käyttää vahvistamaan miltei mitä tahansa argumenttia koska sen merkitys voi muuttua tilanteen mukaan. Komission esityksessä geotalouden välineiden käyttöä vastatoimena perustellaan oikeudenmukaisuudella. Tavoitteena on saavuttaa oikeudenmukaiset kaupankäynnin olosuhteet (fair trade), toisin sanoen tasapuoliset toimintaedellytykset (level playing field), minkä vuoksi geotaloudelliset vastatoimet nähdään tarvittavina ja oikeutettuina. Geotalouden näkökulmasta maailmassa, jossa talous on pirstoutunut ja monenkeskisyys heikentynyt, kilpailevien blokkien välinen valtataistelu tapahtuu kaupan ja muiden geotaloudellisen valtopoliittikan keinojen avulla (Meunier & Nicolaidis 2019, 103). Liberaalin IPE:n näkökulmasta tasapuolisia toimintaedellytyksiä on kuitenkin hankalaa perustella oikeudenmukaisuudella järkiperaisesti. Epäoikeudenmukaisena koettu ulkomainen kilpailu johtuu

useimmiten suhteellisesta edusta. Sillä ei ole merkitystä onko tämä suhteellinen etu saavutettu luonnollisesti, valtion tukemana, vaiko yksityisesti tuettuna. Niin kauan kuin maiden välillä vallitsee suhteellinen ero hinnoissa, on kaupankäynti kannattavaa, riippumatta hintaeron syntymekanismista. (Lemieux 2018, 90–91; Krugman 1997, 115; Bhagwati 2004, 147.) Jos todella olisi mahdollista saavuttaa tasapuoliset toimintaedellytykset tai oikeudenmukaiset kaupankäynnin olosuhteet, tämä romuttaisi kaupankäynnin idean, sillä silloin ei voitaisi saavuttaa kansainvälisen kaupankäynnin hyötyjä. Useimmiten kyse onkin siitä, että suhteellisen edun käsitettä ei ole ymmärretty tai se on ymmärretty väärin (ks. esim. Krugman 2002). Koska asiaperusteiden (logos) löytäminen tasapuolisille toimintaedellytyksille on hankalaa, jää tehokkaimmaksi keinoksi vedota oikeudenmukaisuuden arvopohjaiseen (pathos) lokukseen.

6.3. Puhe unionin tilasta vuonna 2023 (13.9.2023)

”Maailmanmarkkinoille kuitenkin tulvii nyt halvempia kiinalaisia sähköautoja. Niiden hinnat pidetään keinotekoisesti alhaisina mittavien valtiontukien avulla”, kertoo von der Leyen puheessaan unionin tilasta vuonna 2023. (Euroopan komissio 2023c.) Hän käyttää *tulvaan* liittyvää analogiaa kuvatessaan kiinalaisten sähköautojen *vyörymistä* maailmanmarkkinoille ja korostaa, että niiden hinnat ovat keinotekoisesti alhaisia mittavien valtiontukien vuoksi. Todellisuuden rakennetta muokaten tämä analogia toimii tehokkaana argumentaatiotekniikkana. Rakennetta pyritään muokkaamaan, sillä todellisuudessa valtiontukien määrittäminen yksiselitteisesti on hankalaa, ja raja tukien ja ei-tukien välillä on parhaimmillaankin epäselvä. Esimerkiksi monet valtion toimet, kuten veronalennukset, infrastruktuuri-investoinnit tai avoin maahanmuuttopoliittikka voivat tarjota kilpailuetua ja herättää kysymyksen niiden luokittelusta tukina (Boudreaux 2011, 5). Analogiaa tarvitaan ylittämään myös sisäinen ristiriita, sillä samassa puheessa mainitut unionin omat tukitoimet – 800 miljardin *NextGenerationEU*-elpymisväline, STEP-kehitysväline ja kehotus sopia nopeasti talousarvioehdotuksesta yritysten tukemiseksi – voisivat perustellusti olla vastaavan tarkastelun kohteena. Koska valtiontukien määrittäminen on perimiltään poliittinen prosessi, objektiiviset empiiriset valtiontukien tutkimukset eivät ole mahdollisia. Analogian käytöstä ei voida luopua, sillä sen käyttö palvelee tarkoitustaan argumentin vahvistamiseksi ja kahden asian välisen suhteen yhtäläisyyden osoittamiseksi (Perelman 1996, 129–130).

Analogioissa tyypillisesti korostetaan tiettyjä suhteita ja vähätellään toisia (mt.,134). *Tulva* ja *vyöryminen* tuttuina ilmiöinä valaisevat teemaa valtiontuettujen kiinalaisten sähköautojen markkinaosuuden kasvusta, mutta samalla auttavat hämärtämään valtiontukien määrittämisen poliittista perustaa. Samoin

analogia väheksyy ilmeisiä liberaalin IPE:n näkökulmia, sillä empiirisesti tarkasteltuna tukien kustannukset jäävät pääosin tukia myöntävän maan kansalaisten kannettaviksi, kun taas hyödyt valuvat enimmäkseen kauppakumppaneille (Boudreaux 2011, 5). Geotalouden näkökulmasta huoli mittavista valtiontuista ja kiinalaisten sähköautojen markkinaosuuden kasvusta kuitenkin kuvaa hyvin sitä, mitä Roberts, Moraes ja Ferguson (2019, 655) kutsuvat talouspolitiikan turvallisemmaksi ja strategisen politiikan taloudellistamiseksi. Tässä käytetty analogia siten korostaa tunteisiin (pathos) vetoavaa turvallisuusnäkökulmaa, mutta vähättelee taloudellisten kokonaisuhyötyjen tietoon (logos) perustuvaa näkökulmaa.

Von der Leyen vetoaa puheessaan universaaliyleisön arvoihin esittäessään, että ”[k]ilpailu on kuitenkin aitoa vain niin kauan kuin se on oikeudenmukaista” (Euroopan komissio 2023c). Universaaliyleisö voi hyväksyä tässä esiintyvät *aitouden* ja *oikeudenmukaisuuden* lokukset vain, mikäli niitä ei tarkemmin määritellä. Jos kuitenkin halutaan tarkentaa mitä *aidolla* ja *oikeudenmukaisella* todella tarkoitetaan, näkemykset jakaantuvat, ja argumentti on tehokas vain erityisyleisölle kohdistettuna. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 76; Perelman 1996, 34.) Puhujan on siis hyödyllistä pysyttäytyä mahdollisimman korkealla abstraktiotasolla arvoihin vedotessaan, jotta hän voisi saavuttaa mahdollisimman laajan kohderyhmän hyväksynnän. Lisäksi hän voi näin pyrkiä siirtämään premissien saavuttaman hyväksynnän koskemaan myös argumentaation johtopäätöksiä (Perelman 1996, 58).

Von der Leyen rakentaakin seuraavaksi kvasiloogisen argumentin, jonka mukaan kilpailu on aitoa vain, mikäli se on oikeudenmukaista. Viitaten aiemmin mainittuihin Kiinan anteliaisiin valtiontukiin, hän esittää näiden olevan epäoikeudenmukaisia ja siten ”vääristä[vän] markkinoitamme”. (Euroopan komissio 2023c.) Liberaalin IPE:n näkökulmasta argumentin kvasiloogisuus on ilmeinen eikä itse asiakaan kuitenkaan ole näin yksiselitteinen. Valtion rooli on nimittäin sisäsyntyinen kullekin taloudelle ja yhteiskunnalle. Ulkopuolelta on mahdotonta tunnistaa mitkä verot, menot tai tuet ovat ‘vääristäviä’ ja mitkä taas muodostavat olennaisen osan kyseisen yhteiskunnan instituutioita ja taloutta. Ei ole olemassa objektiivisia kriteerejä, joilla tätä voitaisiin arvioida riittävällä tarkkuudella kulloisenkin valtion ja talouden ominaispiirteet huomioiden. (Boudreaux 2011, 6.) Näin argumentti jäljittelee formaalia päättelyä, mutta edellyttää epämuodollisten väitteiden hyväksymistä, joiden mukaan kilpailu on aitoa vain, jos se on oikeudenmukaista. Argumentti jättää huomioimatta kilpailevat näkökulmat ja edellyttää spatiaalista todellisuusrakennetta, jossa on poistettu näkyvistä konkreettisille tilanteille ominaisia todellisuuden osia. (Kuusisto 1996, 280; Perelman 1996, 59–60.) Vaikka väite ohittaa liberaalin IPE:n ja IE:n sekä teoreettiset että empiiriset perustelut, se on kuitenkin tehokas, sillä oikeudenmukaisuuden ja

aitouden yleisesti hyväksytyt lokukset vetoavat laajasti universaaliyleisön tunteisiin (pathos). Geotalouden näkökulmasta EU:n kyky toimia puolustavana geotaloudellisena toimijana on heikko (Weinhardt ym. 2022, 128). Taloudellisen vallan käyttäminen kauppapoliittisesti on kuitenkin keino tasapuolisten toimintaedellytysten luomiseksi (Meunier & Nicolaidis 2019, 103). Korkean abstraktiotason tunteisiin vetoava retoriikka on siten tehokas keino hankkia tukea tämän vallan käyttämiseksi.

Von der Leyen käyttää todellisuuden rakenteeseen perustuvaa argumentaatiotekniikkaa pyrkiessään osoittamaan kausaalisuhteen olemassaolon. Hän liittää yhteen tavoitteen ”[...]akuista sähköajoneuvoihin tavoitteemme on selvä: Puhtaan teknologian teollisuuden tulevaisuus on tehtävä Euroopassa” ja keinon ”[...]komissio käynnistää tukien vastaisen tutkimuksen, jonka kohteena ovat Kiinasta peräisin olevat sähköajoneuvot”. Hän vahvistaa oikeutusta keinon käyttämiselle esittämällä, että ”[m]eidän on siis oltava realisteja kohtaamiemme riskien suhteen”. Von der Leyen kuitenkin lieventää kantaansa suhteessa Kiinaan painottaen, että meidän tulee päästä ”[e]roon riskeistä, ei eroon toisistamme”. (Euroopan komissio 2023c.) Tämä argumentaatio pyrkii liittämään tavoitteen ja keinon todellisuuden osina toisiinsa uskottavalla sidoksella. Unionin oman puhtaan teknologian teollisuuden suojeleminen on tämä julkilausuttu tavoite, jonka suojelemiseksi on oltava valmis Kiinan valtiontukien vastaisiin toimiin. Argumentissa käytetyn assosiatiiivisen tekniikan taustalla on pyrkimys siirtää tavoitteen arvo myös koskemaan keinoa ja siten sen vahvistamaan sen oikeutusta (Kakkuri-Knuutila 1998, 250). Keinon uskottavuutta lisää myös riskiä havainnollistava kvasilooginen argumentti, jossa Von der Leyen rinnastaa nykyisen tilanteen menneeseen, ja muistuttaa, että ”[e]mme ole unohtaneet, miten Kiinan epäterveet kaupan käytännöt ovat vaikuttaneet EU:n aurinkoenergiateollisuuteen” (Euroopan komissio 2023c). Tätä vertausta käyttäen hän vaatii nyt käsillä olevalle tilanteelle yhdenmukaista kohtelua, mutta samalla osoittaa, että aiempi toiminta ei ole ollut riittävää. Vertaus sivuuttaa tilanteiden eroavaisuudet ja keskittyy vain siihen, mikä tekee niistä keskenään samanlaisia. Yleisön vakuuttamiseksi tarvitaan siksi myös todellisuuden rakenteeseen perustuvia argumentteja. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 224; Perelman 1996, 92.)

Liberaalin IPE:n näkökulmasta aiemmin esitetyt perustelut kilpailun oikeudenmukaisuudesta, markkinoiden vääristämisestä ja valtiontuista pätevät myös sisämarkkinoiden puhtaan teknologian teollisuuden suhteen. Puhuja ei pyri vetoamaan näihin talusteoreettisiin tai empiirisiin asiaperusteluihin (logos). Von der Leyen sen sijaan vaatii meidän (yleisön) olemaan realisteja ja omaksumaan komission näkemyksen riskeistä realismina. Tässä on kyse argumentaatiosta, jolla puhuja pyrkii vahvistamaan

uskottavuuttaan toimijana (ethos) ja siten vahvistamaan itse väitteen uskottavuutta (Kakkuri-Knuutila 1998, 233). Vetoaminen auktoriteettiin on hyödyllistä silloin, kun käsiteltävän asian universaaliyleisöön vetoavat asiaperustelut (logos) ovat heikot tai puuttuvat (mt., 256). Kun talousteoreettiset asiaperustelut jätetään huomioimatta, tavoite sisämarkkinoiden teollisuuden suojelemisesta vastaa Luttwakin (1990, 127) kuvausta geotaloudesta, jossa taloutta käytetään vaikutusvallan välineenä ilman sotilaallista voimaa esimerkiksi väestön mahdollisimman laajan työllisyyden saavuttamiseksi. Geotalouden näkökulmasta tukien vastainen tutkinta ja sitä mahdollisesti seuraavat vastatullit voidaan nähdä myös pelotteena ulkomaisten tukien estämiseksi. Liberaalin IPE:n näkökulmasta toisen valtion valtiontuet taas tarjoavat heikon, mutta helposti hyödynnettävän perustelun oman teollisuuden suojelulle, mikä puolestaan vääristää markkinoita (Marvel & Ray 1995, 1577–1579). Tämän ristiriidan ylittämiseksi puhujan uskottavuus geopolitiittisia haasteita vastuullisesti käsittelevänä johtajana (ethos) – joka tasapainottelee riskien hallinnan ja suhteiden ylläpitämisen välillä – auttaa suostuttelemaan kuulijat hyväksymään sekä tavoitteen että keinot sen saavuttamiseksi.

"Eurooppa on avoin kilpailulle. Ei kilpajuoksulle halvimmasta hinnasta." Von der Leyen kiteyttää komission linjauksen puheen kauppapolitiikkaa käsittelevän osuuden lopuksi (Euroopan komissio 2023c). Ensisilmäyksellä argumentti vaikuttaa perustuvan asiaperusteiden (logos) käyttöön. Se pyrkii vakuuttamaan kuulijan todellisuuden rakennetta muokkaavalla argumentilla, jossa esitellään malli halvimmän hinnan kilpailusta valtioiden välisessä kilpailussa. Tämä malli on itseasiassa vastamalli, sillä kuulija pyritään vakuuttamaan siitä, että vastamallin mukainen toiminta ei ole toivottavaa vaan se tulisi sanktioida (Kuusisto 1996, 284). Analogia kilpajuoksusta vahvistaa vastamallia kuvaamalla toimintaa, jossa toimijoiden huomio kiinnittyy lyhyen aikavälin palkintoihin pitkän aikavälin haittojen kustannuksella. Siksi puhuja viestii, että hintojen alentaminen keinotekoisesti valtiontukien avulla ei ole hyväksyttävää, eikä Eurooppa ole avoin tämän kaltaiselle tavalle kilpailla. Argumentin erikoisuus piilee siinä, että ilmaus *kilpajuoksu alemmasta hinnasta* (race to the bottom) on tässä siirretty sille epätavalliseen ympäristöön, poiketen sen tyypillisestä käyttötarkoituksesta. Perinteisesti ilmauksella viitataan kauppa- ja kehityspolitiikassa kilpailuun, jossa valtiot pyrkivät heikentämään työntekijöiden oikeuksia, sallimaan lapsityövoiman käytön, alentamaan palkkoja, lieventämään ympäristöstandardeja tai löysäämään muuta sääntelyä. Näiden toimien tarkoituksena on houkuttaa investointeja, vähentää tuotantokustannuksia ja parantaa viennin kannattavuutta. (ks. esim. Lukauskas ym. 2013.) Ilmauksella on ymmärrettävästi vahva tunneperäinen lataus, sillä mainitut toimet synnyttävät useimmiten negatiivisen reaktion kuulijassa. Laajentamalla tämän ilmauksen koskemaan valtiontukia, puhuja voi hyödyntää tätä tunteisiin vetoavaa voimaa (pathos) vakuuttaakseen yleisön valtiontukien

haitallisuudesta. Tällä laajennuksella siirretään negatiivinen tunnereaktio assosiaation keinoin koskemaan asiaa, jolla ei ole välttämättä mitään todellista yhteyttä alkuperäisen tunnereaktion synnyttäneen ilmauksen kanssa. Tällöin ennalta tunnettua ilmausta käytetään argumentaation kvasioloogisena välineenä. Se säilyttää ilmauksen alkuperäisen emotiivisen, eli tunteisiin vetoavia elementtejä sisältävän suostuttelevan voiman (pathos), mutta määrittelee sen kuvailevan merkityksen uudelleen dissosiatiiivisesti aiemmasta käyttötarkoituksestaan (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 444–447). Tämä uudelleenmääritelty analogia voi auttaa suostuttelemaan yleisöä antamaan tukensa EU:n geotaloudellisille pyrkimyksille, joissa perinteiset turvallisuus- ja ulkopoliittiset tavoitteet yhdistyvät neo-merkantilistisiin käsityksiin tarpeesta luoda kaupankäynnille tasapuoliset toimintaedellytykset (level playing field), erityisesti Kiinan suhteen (Weinhardt ym. 2022, 128).

6.4. Sähköajoneuvojen tasoitustulliasetus (29.10.2024)

Komission keskeinen perustelu akkusähköajoneuvojen tuontia koskeville tasoitustulleille on tarve ”palauttaa tasapuoliset toimintaedellytykset unionin markkinoille, joita Kiinasta alhaisin hinnoin tuleva tuettu tuonti vääristää” (Lopullinen akkusähköajoneuvojen tasoitustulliasetus, kappale 76). Tarvetta lisää se, että ”alhaisilla hinnoilla myytävät tuetut kiinalaiset akkusähköajoneuvot uhkaavat aiheuttaa merkittävää vahinkoa unionin tuotannonalalle ja vääristää siten tasapuolisia toimintaedellytyksiä unionin markkinoilla” (mt., kappale 1156). Tasoitustulleista johtuva ”hinnankorotus varmistaisi, että unionin ja kiinalaiset tuottajat kilpailevat tasapuolisesti toimintaedellytyksin, ja estäisi unionin tuottajille aiheutuvan vahingon toteutumisen” (mt., kappale 1286). Sillä ”[i]lman Kiinan epäreilua kilpailua unionin tuotannonala olisi myynyt paljon enemmän akkusähköajoneuvoja unionin markkinoilla” (mt., kappale 67). Tämä ”tuettu tuonti on tunkeutunut unionin markkinoille hyödyntämällä Kiinan viranomaisten tarjoamaa voimakasta tukea” (mt., kappale 774). Lisäksi ”jos tuettujen kiinalaisten akkusähköajoneuvojen aiheuttama epäreilu kilpailu saa jatkaa, unionin akkusähköajoneuvojen tuotannonalan investoinnit loppuvat (mt., kappale 933), ja kasvaessaan tämä ”aiheuttaisi välittömän vahingon uhkan jo ennestään haavoittuvassa tilanteessa olevalle unionin tuotannonalalle [ja] johtaisi [...]suuriin taloudellisiin tappioihin, jotka voisivat muuttua nopeasti kestävämmäksi (mt., kappale 5).

Kuten aiemmissa luvuissa todettiin, liberaalin IPE:n näkökulmasta tasapuoliset toimintaedellytykset asiaperusteluina (logos) kaupanrajoituksille ovat vähintäänkin kiistanalaiset. Vaikka komissio vetoaa taloudellisiin seikkoihin, jotka vaikuttavat asiaperustaisilta, perustelut eivät kuitenkaan tue liberaalin IPE:n taloustieteestä ammentavia näkemyksiä. Jo 1700-luvulta asti on tiedetty, että vaikka jonkin kotimaisen tuotannonalan suojeleminen voi nopeuttaa sen mahdollisuutta saavuttaa kilpailukyky, tästä

ei kuitenkaan seuraa kokonaistuotannon kasvua. Toisin sanoen, jonkin tuotannonalan katoaminen ulkomaisen kilpailun takia – oli tämä sitten luonnollista tai tuettua – ei tarkoita sitä, että yhteiskunta olisi jatkossa köyhempi. On yhdentekevää millä kilpailevan maan etulyöntiasema on saavutettu. Niin kauan kuin tämä suhteellinen etu on olemassa, on toisen maan edullisempaa ostaa ulkomaiselta kuin valmistaa itse ja näin vapauttaa kotimaiset resurssit taloudellisesti tehokkaampaan käyttöön. (Smith & Kankaanpää 2015, 450–451). Tullien ongelma – vastattiinpa niillä toisen valtion tulleihin, tukiaisiin tai pyrittiin tasoittamaan toimintaedellytyksiä – on se, että yhden tuotannonalan kärsimää vahinkoa ei ole mahdollista korjata aiheuttamalla lisää vahinkoa muille tuotannonaloille (mt., 460–461).

Komissio vaikuttaisi pyrkivän vetoamaan sisämarkkinoiden autoalan suojelemisessa myös *kehittyvän teollisuudenalan* -argumenttiin. Komissio esittää, että Kiinan aiheuttama markkinavääristymä estää sisämarkkinoiden autoalan siirtymän polttomoottoreista sähkökäyttöisiksi ja siten uhkaa alaa merkittäväillä tappioilla tai katoamisella. Taloudellisen tehokkuuden näkökulmasta suojeleminen on kuitenkin tehottomampi keino kuin jos alaa suojeltaisiin optimaalisesti tuotantotuin, koska tällöin ei aiheutettaisi kulutukseen kohdistuvia tullien kustannuksia. Tällaisen politiikan arvioimiseksi ei kuitenkaan ole merkitystä sillä selviytyykö ala kansainvälisessä kilpailussa, vaan sillä, ylittääkö suojeleminen saavutettujen hyötyjen diskontattu nykyarvo suojelemisesta aiheutuvat kustannukset. Tämä on kuitenkin hyvin epätodennäköistä, sillä toimi heikentää toimialan kannustimia markkinakilpailuun, koska ala luottaa tukien jatkumiseen työpaikkojen ja tuotannonalan säilyttämiseksi. Siksi kyseinen toimintatapa ei useimmiten ole ollut menestyksekkäs. (Lukauskas 2013, 224–227.)

Huolellisemmin tekstiä tarkastellessa käykin ilmi, että komission taloudellisiin seikkoihin vetoava perustelu ei niinkään vetoa asiasisältöön (logos) tosiseikkoina, vaan pyrkii taloudellisten perustelujen avulla suostuttelemaan yleisöä arvoihin (pathos) ja auktoriteettiin (ethos) vetoamalla. Tällöin on kyse jälleen asioiden toivottavaa tilaa koskevista argumentaation lähtökohdista ja yleisön abstrakteihin arvoihin vetoamisesta mahdollisimman yleisellä tasolla mahdollisimman laajaa yleisöä koskien (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 74–79). Komissio luo kokonaista tuotannonalaa koskevan uhkan, joka vetoaa yleisön tunteisiin tavalla, joka vaikeuttaa esitettävien väitteiden kriittistä arviointia (Ylikoski 1998, 161–162). Komissio vahvistaa argumentin mielentilaa muokkaavaa voimaa voimakkain adjektiivein puhumalla ”merkittävästä” vahingosta ja ”kestämättömistä” seurauksista. Asiaan reagoimisen kiireellisyyttä, tärkeyttä ja välttämättömyyttä puoltaa ”välittömän” vahingon uhka, joka voi johtaa ”suuriin” tappioihin, mikäli ”voimakkaasti” tuettu ”epäreilu” kilpailu saa jatkua, jota ilman myyntiä olisi tapahtunut ”paljon” enemmän. Argumentin emotiivista voimaa lisää todellisuuden

rakennetta muokkaava analogia ”tunkeutumisesta”, jolla kuvataan kansainvälisen kilpailun lisääntymistä unionin markkinoilla. (Lopullinen akkusähköajoneuvojen tasoitustulliasetus, kappaleet 5, 67, 774, 993, 1156.) Myös unionin oman tuotannonalan aseman kuvaaminen jo ennestään haavoittuvaksi suostuttelee kuulijan hyväksymään kaikki tarvittavat toimet sen auttamiseksi. Vedottuaan tehokkaasti yleisön arvoihin ja tunteisiin, komissio esittää todellisuuden rakenteeseen perustuvan neliosaisen syy-seuraus-tavoite-keino-argumentin kausaalisuhteiden olemassaolon osoittamiseksi (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969, 263–264, 273–274). Yllä mainitut uhkat ovat siinä seurauksia, joihin syyllisiä ovat Kiinan epäreilut tuet, mutta kun tavoitteena on palauttaa asioiden suotava tila, on siihen tarvittava keino asettaa tasaustullit. Vahvistaakseen tämän argumentaation uskottavuutta komissio vetoaa oman auktoriteettinsa (ethos) lisäksi myös Maailman kauppajärjestön (WTO) auktoriteettiin korostaen, että ”komissio suoritti tämän tutkimuksen täysin WTO:n ja unionin sääntöjen mukaisesti” ja lopuksi ”[k]omissio totesi, että tasoitustoimenpiteiden käyttöönotto[...] on WTO:n sääntöjen mukaista” (Lopullinen akkusähköajoneuvojen tasoitustulliasetus, kappaleet 1288 ja 1335).

Wigell (2016, 141, 145) on käsitteellistänyt alueellisten valtojen geotaloudellisia strategioita. Hän on kuvannut Euroopan unionin strategiaa hegemonisena, jossa taloudellinen valta ei ole päämäärä sinällään, vaan pikemminkin keino vaikuttaa toimintaympäristöön pyrkien kuitenkin säilyttämään yhteistyöhön pyrkivän strategisen kehyksen. Luttwak (1990, 127, 129–130) taas kuvaa yhtäältä kilpailua uusien teknologioiden kehittämisestä geotalouden vastineena perinteiselle sodankäynnille ja toisaalta esittää, että geotalouden tavoitteena on tarjota laaja työllisyys mahdollisimman suurelle osalle väestöä. Tästä näkökulmasta arvoihin ja tunteisiin (pathos) vetoava retorinen strategia muuttuu suostuttelevammaksi keinoksi, mikäli ohitetaan liberaalin IPE:n taloudellisen tehokkuuden asiaperustelut (logos). Komissio ”[a]nalysoituaan perusteellisesti viimeaikaista markkinakehitystä ja otettuaan huomioon sähköajoneuvoalan herkkyyden ja sen strategisen merkityksen EU:n taloudelle innovoinnin, lisäarvon ja työllisyyden kannalta” päätyikin lopputulokseen, että ”Kiinassa on tukia, jotka vaikuttavat kielteisesti akkusähköajoneuvojen unionin tuotannonalan tilanteeseen” joiden uhkaan vastaamiseksi tasaustullit olivat vakuuttava vastaus. (Lopullinen akkusähköajoneuvojen tasoitustulliasetus, kappale 3.)

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmassa analysoin Euroopan unionin kauppapolitiikan perusteluiden muutosta vapaakaupan ja globaalien taloudellisten integraation edistämistä protektionistisempiin taloudellisiin nationalismiin ja geotalouden toimintatapoihin. Tätä muutosta tarkastelin liberaalin IPE:n ja taloudellista nationalismia

edustavan geotalouden näkökulmista retoriikan analyysin keinoin. Keskeinen havainto aineistosta on, että EU:n kauppapolitiikan perusteluissa käytetyt retoriset keinot ovat muuttuneet geopolitiittisen toimintaympäristön muutosten myötä. Perusteluissa on havaittavissa tasapainoilu yhtäältä liberaalin IPE:n taloudellisen avoimuuden ja toisaalta geotalouden taloudellisen turvallisuuden välillä.

Analyysi osoitti, että retoriikassa tapahtui merkittävä muutos: vapaakaupan aikakaudella käytetyt perustelut keskittyivät liberaalin IPE:n taloustieteestä ammentaviin talousteoreettisiin asiaperusteluihin (logos). Muutoksen myötä perustelujen painopiste on siirtynyt turvallisuusuhkiin, tasapuolisiin toimintaedellytyksiin ja oikeudenmukaisuuteen vetoamiseen (pathos) ja puhujan auktoriteetin ja uskottavuuden (ethos) korostamiseen. Tämän muutoksen taustalla mahdollisesti vaikuttaa se, että protektionistisia toimia on hankala perustella asiaperusteisesti talousteoreettisilla argumenteilla ja toisaalta turvallisuusuhkia perustellessa on helpompi nojata retoriikassa tunteisiin ja auktoriteettiin. Tästä syystä on luontevaa, että myös ne argumentaation esisopimukset, joihin vedotaan, ja argumentaatiotekniikat, joita käytetään, muuttuvat.

Vapaakaupan aikakauden retoriikassa on ominaista universaaliyleisön vakuuttaminen todellisuutta koskevan argumentaation esisopimusten varaan rakentuvilla verrattain vahvoilla fakta-, totuus- ja otaksunta-argumenteilla (logos). Argumentaatiotekniikat pohjaavat voittopuolisesti todellisuuden rakenteeseen perustuviin kausaalisuhdetta osoittaviin argumentteihin. Turvallisuusuhkat ja niihin vastaaminen perustellaan asiaperusteisesti (logos) todellisuutta koskevien esisopimusten ja liberaalin IPE:n logiikan mukaisesti. Taloudellinen turvallisuus erotettiin dissosiativisesti, eikä siten turvallisuusuhkiin vastaamisessakaan ollut kyse taloudellisen turvallisuuden suojaamisen tarpeesta taloudellisen nationalismiin keinoin.

Nykyhetken retoriikassa on ominaista erityisyleisöjen suostuttelun laajentaminen koskemaan universaaliyleisöä mahdollisimman laajasti. Tämä tapahtuu asioiden toivottavaa tilaa koskevien argumentaation esisopimuksien varaan rakentaen. Korkealla abstraktiotasolla esitettyjen abstraktien arvojen ja arvohierarkioiden sekä tuttuun lokusten (pathos), kuten oikeudenmukaisuus, avulla saavutetaan heikommille argumenteille lähes faktan asema ja siten mahdollisuus vakuuttaa mahdollisimman laaja yleisö. Argumentaatioissa on korostetusti havaittavissa todellisuuden rakennetta muokkaavien argumentaatiotekniikoiden käyttö esimerkkien, antimallien, havainnollistusten ja analogioiden avulla. Geotalouden toimia perustellaan myös kvasiloogisin argumentein sekä tunteisiin (pathos) että puhujan uskottavuuteen tai muuhun auktoriteettiin vedoten (ethos). Dissosiaatiota käytetään käsitteen uudelleenmäärittelyyn siirtämään käsitteen negatiivinen tunnevaikutus (pathos) puhujalle

otolliseen käyttöön. Retoriikassa käytetään edelleen myös taloudellisen avoimuuden arvoja, jolloin turvaututaan vapaakaupan aikakauden retorisiin keinoihin suoraan tai epäsuorasti.

Aineiston analyysin pohjalta tutkimuskysymyksiin saadaan vastaukseksi, että komissio perustelee siirtymistä vapaakaupasta kohti protektionistisia toimia useilla tavoilla. Se vetoaa turvallisuusuhkiin, tasapuolisiin toimintaedellytyksiin, oikeudenmukaisuuteen (pathos), korostaa auktoriteettiansa (ethos) ja käyttää sekä kvasiloogisia argumentteja että todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja, kuten analogioita, esimerkkejä ja havainnollistuksia. Näiden avulla komissio oikeuttaa taloudellisen nationalismiin toimet taloudellisella turvallisuudella. Lisäksi komissio tasapainottelee retorisesti taloudellisen turvallisuuden ja taloudellisen avoimuuden välillä. Se perustelee avoimuuden säilyttämisen liberaalin IPE:n todellisuutta koskevin asiaperusteluin (logos), kun taas taloudellista turvallisuutta vahvistavat toimet oikeutetaan asioiden toivottavaa tilaa koskevin tunneperusteluin (pathos). Näin molemmat elementit pyritään esittämään toisiaan täydentävinä, vaikka ne ovatkin osittain ristiriitaisia.

On kuitenkin tärkeää tunnistaa, että retoriikan analyysi on aina tekstin tulkintaa, ja tutkielman tekijä toisenlaisilla oletuksilla voisi päätyä samasta aineistosta toisenlaisiin johtopäätöksiin. Vaikka tunnustankin normatiivisen sitoumukseni taloudelliseen liberalismiin, on sillä vankat talousteoreettiset perustelut — toisin kuin protektionismilla, jonka heikkous argumentatiivisena pohjana pakottaa sen hakemaan oikeutustaan tunteista. Talous ei ole nollasummapeliä, mutta protektionistinen retoriikka saa sen näyttämään siltä — ja juuri tämä harha vie päätöksenteon kauemmas hyvinvoinnista, jota se väittää tavoittelevansa.

Mahdollinen jatkotutkimus voisi tarkastella, miten retorisia keinoja on eri aikakausina käytetty protektionistisen politiikan oikeuttamiseen sekä miten nämä perustelut ovat muuttuneet ajan myötä. Analyysi voisi tarjota syvempää ymmärrystä siitä, miten protektionismi legitimoidaan retorisesti eri yhteyksissä ja miksi sen esiintyminen näyttää toistuvan syklisesti kansainvälisessä politiikassa ja taloudessa.

LÄHDELUETTELO

Primääriaineisto

Eurooppa-neuvosto (2003). *Turvallisempi Eurooppa oikeudenmukaisemmassa maailmassa: Euroopan unionin turvallisuusstrategia*. 15895/03, 12. joulukuuta.

Euroopan komissio (2023a). *Speech by President von der Leyen on EU-China relations to the Mercator Institute for China Studies and the European Policy Centre*. Bryssel. 30.3.2023. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_23_2063, luettu 13.10.2024.

Euroopan komissio (2023b). *Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille Eurooppa-neuvostolle ja neuvostolle Euroopan taloudellisen turvallisuuden strategiasta*. JOIN (2023) 20 final, 20. kesäkuuta.

Euroopan komissio (2023c). *Puheenjohtaja Ursula von der Leyenin puhe unionin tilasta vuonna 2023*. Strasbourg 12.9.2023. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/speech_23_4426, luettu 13.10.2024.

Lopullinen akkusähköajoneuvojen tasoitustulliasetus 29.10.2024/EUVL L 2024/2754

Kirjallisuus ja artikkelit

Alfaro, Laura (2023). “Discussion of geoeconomic fragmentation and the future of multilateralism”. Teoksessa Aiyar, Shekhar & Michele Ruta (toim.), *Geoeconomic Fragmentation: The Economic Risks from a Fractured World Economy*, 19–25. Paris & London: Cepr Press.

Aristoteles, Aristoteles, Paavo Hohti, Päivi Myllykoski & Juha Sihvola (2012). *Retoriikka*. Helsinki: Gaudeamus.

Bauerle Danzman, Sarah & Sophie Meunier (2023). “Naïve no more: Foreign direct investment screening in the European Union”. *Global Policy* 14(3): 40–53.

Bhagwati, Jagdish N. (2008). *Termites in the Trading System: How Preferential Agreements Undermine Free Trade*. Oxford: Oxford University Press.

Bhagwati, Jagdish N. (2004). *In Defense of Globalization*. New York: Oxford University Press.

Bora, Salih I. (2023) “‘A Sovereign Europe’? Strategic Use of Discourse at the Service of French Economic Interests in EU Politics (2017–2022)”. *JCMS: Journal of Common Market Studies* 61(5): 1281–1297.

Boudreaux, Donald J. (2011). “Do subsidies justify retaliatory protectionism?” *Economic Affairs* 31(3): 4–6.

Bown, Chad P. (2024) “Trade Policy, Industrial Policy, and the Economic Security of the European Union”. *Peterson Institute for International Economics Working Paper* 24-2.

- Davies, Stephen. (2011). "Trade, Mercantilism and Nation-Building". *Economic affairs* 31(3): 18–22.
- De Ville, Ferdi & Jan Orbie (2014). "The European Commission's Neoliberal Trade Discourse since the Crisis: Legitimizing Continuity through Subtle Discursive Change". *British Journal of Politics & International Relations* 16(1): 149–167.
- Eliasson, L. Johan & Garcia-Duran, Patricia (2023). "New is old? The EU's Open, Sustainable and Assertive Trade Policy". *Global Policy* 14(3): 9–18.
- Farrell, Henry & Abraham L. Newman (2019). "Weaponized Interdependence: How Global Economic Networks Shape State Coercion". *International Security* 44(1): 42–79.
- Garcia-Duran, Patricia, L. Johan Eliasson & Oriol Costa (2020). "Managed Globalization 2.0: The European Commission's Response to Trade Politicization". *Politics and Governance* 8(1): 290–300.
- Garcia-Duran, Patricia, L. Johan Eliasson & Oriol Costa (2023). "Commerce and Security Meet in the European Union's Trade Defence Instruments". *Politics and Governance* 11(4): 165–176.
- Gehrke, Tobias (2022). "EU Open Strategic Autonomy and the Trappings of Geoeconomics". *European Foreign Affairs Review* 27(Special Issue): 61–78.
- Gilpin, Robert, & Jean M. Gilpin (1987). *The Political Economy of International Relations*. Princeton: Princeton University Press.
- Gilpin, Robert & Jean M. Gilpin (2001). *Global Political Economy: Understanding the International Economic Order*. Princeton: Princeton University Press.
- Haapanen, Pirkko (1996). "Roomalaisten korkein taito: Johdanto antiikin retoriikkaan". Teoksessa Palonen, Kari & Hilikka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 23–50. Tampere: Vastapaino.
- Ikenberry, John G. (2011). *Liberal Leviathan: The Origins, Crisis, and Transformation of the American World Order*. Princeton: Princeton University Press.
- Ikenberry, John G. (2020). *A World Safe for Democracy: Liberal Internationalism and the Crises of Global Order*. New Haven: Yale University Press.
- Ikenberry, John G. (2024). "Three Worlds: the West, East and South and the competition to shape global order". *International Affairs (London)* 100(1): 121–138.
- Irwin, Douglas A. (1996). *Against the Tide: An Intellectual History of Free Trade*. Princeton: Princeton University Press.
- Irwin, Douglas A. (2015). *Free Trade under Fire*. 4. painos. Princeton: Princeton University Press.
- Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (1998). "Retoriikka". Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.), *Argumentti ja kritiikki: lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*, 233–272. Helsinki: Gaudeamus.
- Keohane, Robert O. & Joseph S. Nye (1973). Power and interdependence. *Survival* 15(4): 158–165.

- Keohane, Robert O. & Joseph S. Nye (1977). *Power and Interdependence: World Politics in Transition*. Little, Brown.
- Keohane, Robert O. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton: Princeton University Press.
- Keohane, Robert O. & Lisa L. Martin (1995). “The Promise of Institutionalist Theory”. *International Security* 20(1): 39–51.
- Keynes, John Maynard (1951). *Työllisyys, korko ja raha : yleinen teoria*. Helsinki: WSOY.
- Kuang, Shuxiao, Jan Orbie & Sira Blancquaert (2023). “The rise and fall of the EU-China Comprehensive Agreement on Investment: ‘open strategic autonomy’ in action”. *Journal of Contemporary European Studies* 32(3): 772–786.
- Krugman, Paul (1982). “The Macroeconomics of Protection with a Floating Exchange Rate.” *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy* 16(1): 141–182.
- Krugman, Paul R. (1987). “Is Free Trade Passé?”. *The Journal of Economic Perspectives* 1(2): 131–144.
- Krugman, Paul (1997). “What Should Trade Negotiators Negotiate About?” *Journal of Economic Literature* 35(1): 113–120.
- Krugman, Paul (2002). “Ricardo’s difficult idea: Why intellectuals don’t understand comparative advantage”. Teoksessa Cook, Gary (toim.), *The Economics and Politics of International Trade: Freedom and Trade: Volume Two*, 22–36. Oxford: Taylor and Francis.
- Kundnani, Hans (2018). ”Germany’s liberal geo-economics: Using markets for strategic objectives”. Teoksessa Scholvin, Sören, Mikael Wigell & Mika Aaltola (toim.), *Geo-Economics and Power Politics in the 21st Century*, 61–74. New York: Taylor & Francis Group.
- Kuusisto, Riikka (1996). ”Sodan retoriikasta: Persianlahden ja Bosnian konfliktit läntisten suurvaltajohtajien lausunnoissa”. Teoksessa Palonen, Kari & Hilikka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 267–291. Tampere: Vastapaino.
- Lavery, Scott (2024). “Rebuilding the fortress? Europe in a changing world economy”. *Review of International Political Economy: RIPE* 31(1): 330–335.
- Lemieux, Pierre (2018). *What's Wrong with Protectionism: Answering Common Objections to Free Trade*. Maryland: Rowman & Littlefield Publishers.
- Lester, Simon & Huan Zhu (2019). “Closing Pandora’s Box: The Growing Abuse of the National Security Rationale for Restricting Trade”. *Policy Analysis Cato Institute* 2019(874): 1–13.
- List, Friedrich (2000 [1885]). *The National system of political economy*. Kitchener: Batoche.
- Lukauskas, Arvid, Robert M. Stern & Gianni Zanini (2013). *Handbook of Trade Policy for Development*. Oxford: Oxford University Press.

- Lukauskas, Arvid (2013). “The Political Economy of Protectionism”. Teoksessa Lukauskas, Arvid, Robert M. Stern & Gianni Zanini (toim.), *Handbook of Trade Policy for Development*, 223–253. Oxford: Oxford University Press.
- Luttwak, Edward N. (1990). “From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce”. *The National Interest* 20: 17–23.
- Marvel, Howard P. & Edward John Ray (1995). “Countervailing Duties”. *The Economic Journal (London)* 105(433): 1576–1593.
- Meunier, Sophie & Kalypso Nicolaidis (2019). “The Geopoliticization of European Trade and Investment Policy”. *Journal of Common Market Studies* 57(S1): 103–113.
- Mundell, Robert (1961). “Flexible Exchange Rates and Employment Policy”. *The Canadian Journal of Economics and Political Science* 27(4): 509–517.
- Norring, Anni (2024a). “Goeconomic fragmentation, globalization, and multilateralism”. *BoF Economics Review* 2024(2): 3–40.
- Norring, Anni (2024b). “The economic effects of goeconomic fragmentation”. *BOFIT Policy Brief* 2024(8): 3–12.
- Nye, Joseph S. (2020). “Power and Interdependence with China”. *The Washington Quarterly* 43(1): 7–21.
- Obstfeld, Maurice (2024). “Economic multilateralism 80 years after Bretton Woods”. *Oxford Review of Economic Policy* 40(2): 307–328.
- Palonen, Kari & Hilikka Summa (toim.) (1996). *Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat*. Tampere: Vastapaino.
- Perelman, Chaïm & L. Olbrechts-Tyteca (1969). *The New Rhetoric: A Treatise on Argumentation*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.
- Perelman, Chaïm (1996). *Retoriikan valtakunta*. Tampere: Vastapaino.
- Ricardo, David, E.C.K. Gonner & B. Tuunanen (1937). *Kansantalouden ja verotuksen periaatteet*. Helsinki: WSOY.
- Roberts, Anthea, Choer H. Moraes & Victor Ferguson (2019). “Toward a goeconomic order in international trade and investment”. *Journal of International Economic Law* 22(4): 655–676.
- Rosén, Guri & Sophie Meunier (2023). “Economic security and the politics of trade and investment policy in Europe”. *Politics and Governance* 11(4): 122–128.
- Ruggie, John Gerard (1982). “International regimes, transactions, and change: embedded liberalism in the postwar economic order”. *International Organization* 36(2): 379–415.
- Schmitt, Carl (2005). *Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty*. Chicago: University of Chicago Press.

Schmitz, Luuk & Timo Seidl (2023). "As Open as Possible, as Autonomous as Necessary: Understanding the Rise of Open Strategic Autonomy in EU Trade Policy". *Journal of Common Market Studies* 61(3): 834–852.

Scholvin, Sören, Mikael Wigell & Mika Aaltola (2018). "Conclusion". Teoksessa Scholvin, Sören, Mikael Wigell & Mika Aaltola (toim.), *Geo-Economics and Power Politics in the 21st Century*, 219–227. New York: Taylor & Francis Group.

Schwab, George (1970). *The Challenge of the Exception. An Introduction of the Political Ideas of Carl Schmitt between 1921 and 1936*. New York: Greenwood Press.

Siles-Brügge, Gabriel (2014). *Constructing European Union Trade Policy: A Global Idea of Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Smith, Adam, & Jaakko Kankaanpää (2015). *Kansojen varallisuus: tutkimus sen luonteesta ja syistä*. Helsinki: WSOY.

Summa, Hilka (1996). "Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan: Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus". Teoksessa Palonen, Kari & Hilka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 51–84. Tampere: Vastapaino.

Tapio, Tuomas (2018). *Geotalouden paluu : kiristynvä maailmantalous ja Suomen vaihtoehdot*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.

Weinhardt, Clara, Karsten Mau & Pohl Hillebrand (2022). "The EU as a Geoeconomic Actor? A Review of Recent European Trade and Investment Policies". Teoksessa Babić, Milan, Imogen T. Liu & Adam D. Dixon (toim.), *The Political Economy of Geoeconomics: Europe in a Changing World*, 107–136. Cham: Springer International Publishing AG.

Wigell, Mikael (2016). "Conceptualizing regional powers' geoeconomic strategies: neo-imperialism, neo-mercantilism, hegemony, and liberal institutionalism". *Asia Europe Journal* 14(2): 135–151.

Ylikoski, Petri (1998). "Kuinka argumentti voi epäonnistua?". Teoksessa Kakkuri-Knuuttila, Marja-Liisa (toim.), *Argumentti ja kritiikki: lukemisen, keskustelun ja vakuuttamisen taidot*, 158–175. Helsinki: Gaudeamus.

Ylönen, Matti & Laura Nordström (2024). "Globaalin poliittisen talouden tutkimus on ajankohtaisempaa kuin koskaan". *Poliittinen talous* 12(1): 1–10.

Muut lähteet

Euroopan unionin julkaisut

Euroopan komissio (2021). *Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Kauppapolitiikan uudelleentarkastelu – Avoin, kestävä ja määrätietoinen kauppapolitiikka*. COM (2021) 66 final, 18. helmikuuta.